

„DLOUHÉ“ 20. STOLETÍ PLK. KARLA KUBÍČKA

JIŘÍ PLACHÝ

PLACHÝ, J.: The „Long“ 20th Century of Col. Karel Kubiček. *Vojenská história*, 4, 23, 2019, pp 29–52, Bratislava.

In the form of biographical probe, the study follows the stories of an individual, the Czech officer Karel Kubiček (1896–1964) against the backdrop of historical events of the “turbulent” 20th century. As a passionate patriot, he returned from the World War I as the officer of CS Legions in Russia, serving as a professional soldier in the CS Army for two interwar decades. However, for personal reasons, he remained in its armed forces even after the formation of the Slovak State. He participated in the fights against Hungary, Poland and the campaign to USSR. In 1944, as the regiment commander in Italy, he switched to the Allies and joined the CS foreign resistance. Although being of pro-Czechoslovak and anti-Fascist mindset, even participating in the rescue of Jewish citizens, during his service in Belarus, he was forced to act against his conviction and take responsibility for the repressions against the captured Soviet Partisans. In February 1948, he first attempted for coexistence with the new regime, however, as soon as in spring 1950, he was released from the Army. Afterwards, the Communist regime used his war activity in the mid-1950's in preparing a new surge of cleaning in the Army. In the process, not managed fully correctly, he was then sentenced for “war crimes” to nine years of prison, to be released in 1957.

Military History. Czechoslovakia. 20th century. CS legions in Russia, CS Army officer corps, Small War of 1939, Slovak Army, Security Divisions, war crimes, CS Foreign Army in Great Britain, Karel Kubiček (1896–1964).

Jméno Karla Kubička je dnes prakticky neznámé. Přestože byl talentovaným vojákem, jeho profesní kariéra se na první pohled nelišila od řady jiných. Začíná na bojištích 1. světové války a anabází ruských legií a pokračuje dvěma desetiletími mírové služby, která strávil především ve východoslovenských posádkách. Poněkud výjimečné rysy nabírá až v letech 2. světové války, kdy se jako český důstojník zúčastnil v podstatě všech tažení slovenské armády, aby si v posledním roce války oblékl uniformu čs. zahraničního vojáka. K „normálu“ se vrací opět v letech poválečných – přes nadějně vyhlídky a slibný profesní vzestup v letech třetí republiky, až po nucený odchod do výslužby nedlouho po komunistickém převratu. Má však ještě jednu nečekanou dohru, a sice zatčení a soud v polovině 50. let, jehož důvodem byla sice Kubičkova účast na represích vůči civilnímu obyvatelstvu a partyzánům v době jeho služby v SSSR, který však nepostrádal rysy politicky zneužitého procesu. Naznačuje tak dva dosud poněkud stranou pozornosti české historiografie stojící problémy – prvním je účast českých vojáků nejen na bojové činnosti, ale i na válečných zločinech spáchaných slovenskou armádou a druhým pak míra zneužití této problematiky komunistickým režimem.

Mládí a legie

Karel Kubiček se narodil 13. srpna 1896 v Kroměříži jako třetí ze čtyř synů¹ v rodině krejčího Jana Kubička a jeho ženy Rosalie, rozené Michalíkové. Jeho otec se výrazně politicky angažoval a patřil ke spoluzakladatelům české sociálně demokratické strany a její odborové organizace ve městě.

¹ Starší bratr Vojtěch (nar. 1888) byl od roku 1913, kdy se vrátil z Německa, městským strážníkem v Kroměříži. Jan žil v Berlíně, kde pracoval jako pozlacořez až do roku 1927, kdy byl vypovězen zpět do Československa a zemřel v roce 1937 v Kroměříži. Mladší bratr Jaroslav (nar. 1904) pracoval u ČSD v Přerově.

V Kroměříži vychodil obecnou školu a tři třídy měšťanky. Po jejím ukončení v roce 1910 pokračoval ve studiu na dvouleté obchodní škole. Současně s tím vykonával praxi u kroměřížské firmy Fischel. Roku 1910 mu zamřela matka. Jak sám později uvedl, jeho rodina žila v té době ve velmi tíživých materiálních podmínkách a často měli hlad. Jejich situace se však přeci jen poněkud zlepšila po té, co se otec někdy okolo roku 1907 stal díky svému angažmá v sociálně demokratické straně kontrolorem nemocenské pokladny.

V roce 1911 přerušil školu a odjel z rodného města do Berlína, kde už žil a pracoval jeho starší bratr Jan. U něj se učil malířem pokojů a po večerech navštěvoval kurzy na umělecké škole. Řemeslu se sice naučil, výuční list však nemohl obdržet, protože bratr neměl oficiální živnostenskou koncesi. V Berlíně v té době žil i jeho druhý bratr Vojtěch. Po roce a čtvrt, koncem roku 1912, se Karel vrátil do Kroměříže, aby dostudoval.² V následujícím roce mu ve věku 51 let zemřel otec.

Obchodní škola byla jakýmsi mezistupněm mezi učením a střední školou. Nebyla zakončena maturitou a její absolventi nacházeli uplatnění především jako nižší úředníci komerčních firem a společností. Kubíček však po absolutoriu hledal uplatnění těžce, nějakou dobu byl údajně nezaměstnaný a přivydělával si jako natěračský pomocník.³ Pak se na něj konečně usmálo štěstí a v květnu 1914 získal místo jako skladník a korespondent u firmy Adolf Mautner v hlavním městě monarchie, tedy ve Vídni.

Nedlouho po té však vypukla Velká válka. Povolávací rozkaz se nakonec nevyhnul ani Karlu Kubíčkovi. Dne 2. listopadu 1915 byl odveden a v polovině prosince narukoval jako „landšturmák“ k c. a k. pěšímu pluku č. 3 (*K. u. K. Infanterie Regiment No 3*). Ten měl velitelství v Těšíně. Jeden z jeho pěších praporů byl sice umístěn v Kroměříži, avšak Kubíček prodělal základní výcvik v Brně. Po jeho skončení odjel počátkem května následujícího roku s XXI. pochodovým praporem na východní frontu, kde se 8. června 1916 dostal v Haliči do ruského zajetí.

Díky výchově v rodině byl od mládí uvědomělým českým vlastencem. V zajateckém táboře Rybnoje⁴ vstoupil již počátkem září 1916 do Svazu československých spolků na Rusi, 6. listopadu 1916 podal přihlášku do československých legií a 12. prosince 1916 se stal důvěrníkem organizace českých zajatců v tomto táboře.⁵

Dne 18. července 1917, krátce po bitvě u Zborova, byl jako střelec presentován ve sborové stanici čs. vojska na Rusi v Borispolu nedaleko Kyjeva. Následujícího dne byl zařazen k 7. čs. střeleckému pluku. Sloužil u 1. roty a počátkem srpna byl odeslán do plukovní poddůstojnické školy. Po jejím úspěšném absolvování byl 12. října 1917 povýšen na desátníka a 14. července 1918 na šikovatele (tedy rotmistra). Jako poddůstojník velel družstvu, od léta 1918 pak četě.

Jako legionář se v této době také zřejmě poprvé setkal se slovenskou „problematikou“. K 7. střeleckému pluku byli totiž zařazováni především slovenští dobrovolníci. Jeho spolubojovníkem zde byl např. pozdější slovenský generál a ministr národní obrany Ferdinand Čatloš. U tohoto pluku strávil Karel Kubíček rok.

² Časovou souslednost svých osudů v letech 1910–1915 líčil Kubíček v pozdějších dokumentech často rozdílně. O přerušení školy a odjezdu do Berlína psal např. ve vlastnoručním životopise z roku 1951. Jinde však uváděl, že obchodní školu dostudoval v červnu 1912 a následně strávil rok v učení v Berlíně.

³ Podle jiných životopisů pracoval jako obchodní příručí u firmy Hlavsa a Bouček v Kroměříži, v květnu 1914 nastoupil stejné místo u firmy Vokáč v Příboru a tam zůstal až do března 1915. Asi měsíc pak působil v Poličce a do Vídně odjel teprve po té. Jinde zas datoval odjez do Vídně na počátek roku 1915.

⁴ Rybnoje leží nedaleko Rjazaně, asi 200 kilometrů jihovýchodně od Moskvy. Během pobytu v Rusku přijal také pravoslavné jméno Vasil, které však po návratu do vlasti již nepoužíval. Je tedy možné, že přechodně konvertoval k pravoslaví. Později však opět uváděl římsko-katolické vyznání. Před příchodem do Rybnoje pobýval v zajateckém táboře nedaleko Kyjeva a pak v prostoru Carycinu (dnešního Volgogradu). V Rybnoje byl s dalšími zajatci nasazen na stavbu nákladového nádraží.

⁵ Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv (VÚA – VHA) Praha, Sběrka poslužných spisů legionářů, Karel Kubíček, nar. 1896.

Od května 1918 se účastnil bojů proti bolševikům.⁶ V době od poloviny června do 17. srpna 1918, kdy byl přidělen k „nově se formující částem“, sloužil v řadách 5. roty 11. čs. střeleckého pluku. Na „Nikolajevské frontě“ byl 4. října 1918 byl v bojích u „sela“ Kamenky lehce raněn do obličeje.⁷ Podle hodnocení svých nadřízených byl: „*Příkladně chrabřý a vytrvalý v nejkritičtějších okamžicích boje.*“⁸

V prosinci 1918 byl „*za chrabrost a vynikající službu v posledních bojích jako i za věrně a svědomitě plnění svých povinností*“ jmenován praporčíkem.⁹ Jednalo se o první důstojnickou hodnost, která byla v lednu následujícího roku přejmenovaná na hodnost „podporučíka“. V té době byl od 13. listopadu 1918 frekventantem důstojnické školy v Kyštině, kterou ukončil v březnu následujícího roku. Ke své jednotce se již nevrátil, ale byl přemístěn k 3. čs. střeleckému pluku „Jana Žižky“. Zde byl do června 1919 zařazen jako mladší důstojník, resp. velitel čtyř výzvědné roty, následně pak u poddůstojnické školy, 5. roty a později jako pobočník velitele 2. praporu. Během této doby se zúčastnil bojů nejen proti bolševikům, resp. bolševickým partyzánům, ale i proti jednotkám samozvaného zabajkalského atamana Grigorije Michajloviče Semjonova. Po celou dobu své služby v legiích byl hodnocen jako nadprůměrný voják, což dokládá jeho povýšení o dva hodnostní stupně dne 26. června 1920.

To však bylo již na cestě z Ruska do vlasti. Dálný východ opustil XX. transportem legií na lodi Mount Vernon, které vyplula z Vladivostoku 13. dubna 1920. Loď se zhruba třemi a půl tisíci legionáři (většinou příslušníky 3. čs. střeleckého pluku) mířila přes Japonsko do San Franciska. Odtud dále Panamským průplavem do Karibského moře. U ostrova Haiti však měl Mount Vernon poruchu. Legionáři museli být přepraveni do USA, kde čekali několik týdnů na novou loď, která je pak odvezla přes Gibraltar do Terstu, který byl pro většinu transportů čs. vojáků konečnou stanicí. Odtud pak pokračovali vlaky přes Rakousko do nezávislého Československa, kam dorazili 15. srpna 1920. Novým posádkovým městem 3. čs. střeleckého pluku se stala Kubičkova rodná Kroměříž. Krátce na to, 29. srpna 1920, byl jmenován pobočníkem velitele pluku plk. Matěje Němce.¹⁰ Za účast ve Velké válce byl vyznamenán Československým válečným křížem 1918, Revoluční medailí a Spojeneckou medailí.

Důstojníkem armády meziválečného Československa

V té době se rozhodl pro dráhu vojáka z povolání a po návratu z dovolené byl v říjnu 1920 aktivován. K 1. lednu 1921 byl povýšen na kapitána. Až do konce dubna toho roku při tom sloužil u 3. čs. střeleckého pluku, jednak v rodné Kroměříži a následně v pohraničním Jablunkově, kde zastával místo pobočníka velitele I. praporu (nováčků). V té době absolvoval i kurz velitelů rot v Opavě. Následně byl 28. dubna 1921 přidělen (a na podzim téhož roku pak trvale přemístěn)¹¹ k pěšímu pluku 20, který měl v té době velitelství ve východoslovenských Michalovcích. Nejprve sloužil jako velitel čtyř, od května 1921 byl velitelem 7. roty. Později tvrdil, že šlo o trest za to, že jako důstojník asistenčního oddílu odmítl zasáhnout proti dělnickým demonstracím v Uherském Hradišti.

Na východě republiky také prožil dramatické události, které málem vyústily v novou válku se sousedním Maďarskem. Dne 20. října 1921 zahájil svůj druhý pokus o návrat

⁶ V té době se nacházel se svojí jednotkou na střední Sibiři. Dne 26. května 1918 se účastnil jako velitel družstva obsazení Novonikolajevska (dnes Novosibirsk) a dále bojů o Baranul asi 1 500 kilometrů východně od Čeljabinska.

⁷ Na přelomu září a října 1918 se např. účastnil bojů u Změjevky (29. září), Andrejevky (30. září – 1. října), Pokrovskeje (2. října), Kamenného Brodu, resp. Kamenky (3. – 4. října). Po návratu z nemocnice se ve dnech 13. – 14. října 1918 bojů u Isjakajeva atd. (Archiv bezpečnostních složek Praha, fond Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy, archivní číslo V-1949 MV.)

⁸ VÚA – VHA Praha, Sběrka poslužných spisů legionářů, Karel Kubiček, nar. 1896.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ V době od 16. září do 26. října 1921 se ještě přechodně vrátil k pěšímu pluku 3.

a uchopení vlády v zemi excísař Karel I. Z Šoproně, kde přistál, zahájil triumfální tažení na Budapešť. O tři dny později již legitimisté stáli na jejím předměstí, kde však byli zastaveni jednotkami věrnými admirálu Horthymu. Téhož dne vyhlásila československá vláda částečnou mobilizaci a začala stahovat vojenské jednotky k maďarským hranicím. Pokusu o restauraci Habsburků však „odzvoni“ sami Maďaři. Karel byl internován a následně odjel na portugalskou Madeiru, kde nedlouho na to, 1. dubna 1922, zemřel. Čs. mobilizace byla odvolána 8. listopadu 1921.

Kpt. Kubiček na východním Slovensku zůstal několik dalších let. Pravděpodobně právě ve dnech mobilizace zde potkal svojí životní družku 20-ti letou Šaru (Šarlotu) Pahovou, temperamentní dívku rusínsko-maďarsko-slovenského původu¹², která jej pak provázela životem v dobrém i zlém více než čtyři dekády. Sňatek uzavřeli 5. srpna 1923 v řecko-katolickém kostele v Nacině Vsi u Michalovců. Manželům se zanedlouho narodila dcera, která však ve dvou měsících zemřela. Další děti již neměli.¹³

Sám Kubiček měl v té době také řadu mimoslužebních zájmů. V kvalifikační listině je v roce 1922 uvedeno mezi „zvláštními znalostmi“: „malíř, cyklista, jezdec, fotograf, plavec“.¹⁴ Později hrál tenis a přibyla i záliba v automobilismu. Z cizích jazyků ovládal němčinu a ruštinu. Podle hodnocení z roku 1923 byl: „Bystrý, důvtipný, veselý, podnikavý, umělec-ký založený, občas poněkud pohodlný, velmi energický. [...] Jeho neobyčejné nadání dává naději, že v budoucnosti, až se povahově úplně ustálí, bude velice dobrým důstojníkem.“¹⁵

Počátkem dubna 1926 byl přemístěn jako velitel roty k pěšímu pluku 41 do Čadce na česko-slovensko-polském pomezí, avšak již po roce, 15. dubna 1927, se vrátil zpět do Michalovců. To už měl hodnost štábního kapitána, do níž byl povýšený v červenci 1926. U pěšího pluku 20 převzal velení nejprve 7. a v září téhož roku 11. polní roty. V této funkci vydržel až do roku 1931 – v polovině dubna převzal velení 5. a koncem září toho roku pak 4. polní roty.

V polovině září 1933 se na několik let vrátil do „historických zemí“. Byl přemístěn k pěšímu pluku 31 „Arco“, jehož velitelství sídlilo v Jihlavě. Také zde byl ustanoven na místo velitele roty (nejprve 7., od 17. listopadu téhož roku pak 4.). V době od 31. srpna do 3. října 1936 přechodně velel I. praporu. K 1. lednu 1937 byl povýšen na majora pěchoty a současně s tím ustanoven zástupcem velitele I. praporu. Od října 1937 navštěvoval kurz velitelů oddílů v Praze, který úspěšně ukončil koncem ledna 1938.¹⁶ Nedlouho před vyhlášením mimořádných opatření na obranu republiky, na konci dubna 1938, byl ve stejné funkci přemístěn ke II. praporu, který byl současně s tím posláný do nové posádky, do Dačic.

Během zářijové mobilizace byl velitelem II. praporu pěšího pluku 81, tedy mobilizačního pluku stavěného pěším plukem 31, který byl po zformování v Jihlavě poslán do prostoru Znojma. Velitelem pluku plk. Miroslavem Hradečným byl 13. října 1938, devět dní před rozpuštěním jednotky, hodnocen jako: „Iniciativní, energický, samostatný, poněkud lehkomyslný. [...] Dobrý velitel praporu ve svazu.“¹⁷ Po demobilizaci se vrátil zpět do Dačic, resp. do nedaleké Telče.

Poslední předválečná změna jeho působišť byla do značné míry osudová. Tři týdny před okupací, 20. února 1939, byl trvale přidělený k pěšímu pluku 16, a to jako velitel I. praporu ve východoslovenském Sabinově.

¹² Její otec Demeter (1879–1935) pocházel z Podkarpatské Rusi a hlásil se k rusínské, resp. ukrajinské národnosti. Profesi byl učitelem. Matka Karolina, roz. Sirmayová (1871–1937) byla rodačkou z Naciny Vsi. Starší sestra žila v Maďarsku. Mladší, nevlastní sestra byla manželkou aktivního důstojníka československé, resp. slovenské armády pplk. Ladislava Požeského. Kubičkova jednotka byla na podzim roku 1921 v Nacině Vsi přechodně dislokována.

¹³ Karel Kubiček měl nemanželského syna Karla, který se narodil v roce 1922.

¹⁴ VÚA – VHA Praha, Sbírká kvalifikačních listin, Karel Kubiček, nar. 1896.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Kromě toho absolvoval v roce 1922 ekvitační školu v Bratislavě a roku 1925 střelecký kurz pro důstojníky pěšího vojska v Milovicích. Roku 1928 pak vykonal stáž u dělostřeleckého pluku 12 v Užhorodě.

¹⁷ VÚA – VHA Praha, Sbírká kvalifikačních listin, Karel Kubiček, nar. 1896.

V jeho řadách se zúčastnil také tzv. Homolova puče, tady vojenského zásahu proti radikálnímu křídlu Hlinkovy slovenské ľudové strany, majícímu zamezit odstředivým tendencím ve východní části československého spolkového státu. V noci z 9. na 10. března 1939 byla prezidentem republiky odvolána slovenská autonomní vláda a premiérem místo Jozefa Tisa jmenován Ján Sivák. Současně s tím bylo na Slovensku vyhlášeno stanné právo a armáda začala obsazovat veřejné budovy a strategické komunikace. Jeden ze slovenských důstojníků pěšího pluku 16 k tomu později poznamenal: „*Zo štvrtku na piatok tj. z 9. na 10. marca 1939 previedli generáli voj.[enský] puč. Dňa 9. marca 1939 o 21:00 hod. všetci gážisti českej národnosti nastúpili u svojich jednotiek. O 22:00 hod. objavili sa prvé ozbrojené voj.[enskú] hliadky, vedené českými gážistmi, ktoré obsadili všetky verejné budovy. Došlo k prvému zatýkaniu verejných činiteľov a slovenských národovcov, ktorých rad radom pochytili a autami dopravovali na rôzne miesta Slovenska a Moravy. Veliteľstvo p. pl. 16 bolo v stálej permanencii. Jednotky dostali úplnú poľnú výstroj a náboje. Slovákom gážistom zakázali nosiť zbrane a vždy boli kontrolovaní a dopresádzaní jedným českým gážistom. Dňa 10. marca v časných hodinách ranných objavili sa vyhlášky podpísané veliteľom VI. zboru div. gen. Ondrejom Mézлом, ktorý vzal do svojich rúk všetku moc správnu a sudcovskú.*“¹⁸

Přestože armáda znovu dokázala, že její morálka a akceschopnost politickými otřesy posledních měsíců nijak neutrpěla, přijatá mimořádná opatření musela být na nátlak Berlína během 10. března odvolána. Minula se tak zcela účinkem a politickou situací spíš vyostřila. Poté, co nový premiér Karol Sidor odmítl naléhání nacistických emisarů na vyhlášení slovenské nezávislosti, odjel 13. března 1939 do Berlína za Adolfem Hitlerem Jozef Tiso spolu s Ferdinandem Ďurčanským a následujícího dne vyhlásil zemský sněm v Bratislavě slovenskou nezávislost.

Malá válka a slovenská agrese proti Polsku

Vyhlášení „slovenského státu“ znamenalo zároveň vznik slovenské armády. To zároveň znamenalo odchod značné části vojáků prezenční služby původem z českých zemí a z Podkarpatské Rusi, ale především českých důstojníků a rotmistrů. Od pěšího pluku 16 jich do 26. března 1939 odešlo 76 (z toho 52 důstojníků). Zatímco mužstvo mohlo být alespoň částečně nahrazeno slovenskými vojáky, kteří se recipročně vraceli z českých posádek, a příslušníky pěti ročníků záloh, povolanými 15. března do služby, především za vyšší důstojníky náhrada chyběla. Velení všech tří pěších praporů převzali nadporučíci (!)¹⁹. Velitelem celého pluku zůstal přechodně Čech, mjr. Richard Matějka.

Nestabilní situace, v níž se ozbrojené síly nového státu nacházely, se ve svůj prospěch pokusilo využít Maďarsko. Přestože diplomaticky Slovensko již 15. března 1939 uznalo, o pouhé dva dny později požádal maďarský vyslanec v Berlíně, aby jim bylo dovoleno o 10 – 20 kilometrů dál na západ „přeložit“ dosavadní hranici mezi Slovenskem a jimi okupovanou Podkarpatskou Rusí, kterou označili za „před dvaceti léty Čechy provizorně vedenou“.²⁰ Německo, hlavní garant slovenské „nezávislosti“ s tím vyslovilo souhlas.

Dne 23. března 1939 v půl šesté ráno neočekávaně začal maďarský útok. Maďaři během dne dosáhli téměř všech vytyčených cílů. Obsadili 42 slovenských vesnic, včetně okresního města Sobrance. Pěší pluk 16 se ocitl v první linii. Již 18. března byl na hranice odeslán III.

¹⁸ LACKO, Martin (ed.). *Proti Polsku. Odraz taženia roku 1939 v denníkoch a kronikách slovenskej armády*. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2007, s. 139. ISBN 978-80-89335-00-875.

¹⁹ Velitelem I. praporu se stal npor. Š. Kuchár, II. praporu npor. Anton Nevrlka a III. praporu npor. Štefan Želinský. (Tamtéž, s. 142.)

²⁰ MIČIANIK, Pavel. Malá vojna Maďarska proti Slovenskej krajine a Slovenskému štátu (október 1938 – máj 1939). In LACKO, MALATINSKÝ (edd.), *Malá vojna v marci 1939 a jej miesto v pamäti národa*. Bratislava – Krakov : Spolok Slovákov v Poľsku – Múzeum ozbrojených zložíek SR 1939–1945, 2016, s. 47.

prapor a 22. března 1939 odpoledne odjely do Humenného i zbývající jednotky pluku. V té době mjr. Karel Kubiček zřejmě znovu převzal od npor. Kuchara velení I. praporu.²¹

Pod velením pplk. gšt. Augustína Malára byla ještě před útokem zformována „východní skupina“ slovenské armády, resp. Velitelství východního Slovenska. Ihned po maďarské agresi byly vytvořeny tři bojové skupiny: „Zemplínská“, „Stakčinská“ a „Prešovská“. První dvě jmenované přešly následujícího dne ráno do protiútoků ve směru na Sobrance. Ten však ztroskotál a město se nepodařilo osvobodit. Útok se zastavil zhruba na linii Vyšná Rybnica – Gajdoš – Nižná Rybnica – most na Uhu severně od Vysoké nad Uhem – Stretavka – Budkovce.²²

Morálka slovenských vojáků upadala: „Úplnému kolapsu slovenskej obrany v úseku Zemplínskej skupiny zabránil jej nový energický veliteľ mjr. Karol Kubiček a najmä príchod posíl.“²³ Velení skupiny zhruba v síle pěší brigády převzal Kubiček od pozdějšího ministra národní obrany, poslance Štefana Haššíka, který byl kapitánem v záloze a po 14. březnu se přihlásil jako dobrovolník.²⁴ Do oblasti konfliktu se zatím podařilo přesunout další posilové slovenské jednotky. Na 25. března 1939 byl naplánován nový protiútok, který měl Maďary vytlačit do výchozích postavení. Ten se však již z důvodu německého diplomatického nátlaku a uzavření dohody o příměří neuskutečnil.

Menší střety mezi maďarskými a slovenskými jednotkami však pokračovaly i nadále a to i po té, co 26. března příměří vstoupilo v platnost. Jednotky Zemplínské skupiny si počínaly aktivněji než jejich protivníci – 26. března vytlačily Maďary přechodně z obce Remetské Hamre a 31. března po dělostřeleckém ostřelování maďarských pozic u Nemecké Poruby, Hliviště, Nižné Rybnice a Sobranců obsadily jí podřízené pěší jednotky strategickou kótu 114.²⁵

Po skončení bojů měl být Kubiček „za odměnu“ odsunut do protektorátu. Díky slovenské manželce a intervenci plk. Malára se mu však podařilo zůstat. Během první reorganizace slovenské armády byl 15. května 1939 pěší pluk 16 přechíslovaný na pěší pluk 2. Téhož dne byl mjr. Kubiček formálně převzat do služeb „slovenského štátu“. V té době velel výcvikovému středisku a prvního červencového dne byl v rámci pluku ustanoven velitelem III. praporu v Bardejově.²⁶

Pěší pluk 2 (krycí označení „Rastislav“) se na konci srpna 1939 stal součástí slovenské polní armády. V jejím rámci byl začleněn do 3. divize („Rázus“), pod velením plk. gšt. Augustína Malára, složené dále z pěšího pluku 21, dělostřeleckých pluků 3 a 4 a dalších jednotek.²⁷ Na počátku války proti Polsku, do níž Slovensko vstoupilo 1. září 1939 po boku nacistického Německa, byla určena jako kryt severovýchodních slovenských hranic.

²¹ LACKO (ed.), *Proti Polsku*, ref. 18, s. 142.

²² CSÉFALVAY, František a kol. *Vojenské dějiny Slovenska, V. svazek 1939–1945*. Bratislava : Magnet Press, 2008, s. 16, ISBN 978-80-89169-16-0. Autoři uvádí nepřesně jako velitele Zemplínské skupiny od 25. března 1939 pplk. jezd. Františka Pousku (také důstojníka české národnosti a bývalého legionáře).

²³ Tamtéž, s. 52. Zemplínská skupina byla složená z pěšího pluku 20, I. praporu pěšího pluku 16 a dalších jednotek.

²⁴ Štefan Haššík, nar. 25. listopadu 1898, Dlhé Pole. V roce 1917 absolvoval Královskou uherskou kadetní školu v Pécsi. V řadách čs. armády se zúčastnil bojů proti Maďarům v roce 1919 a až do roku 1929 byl důstojníkem z povolání. V následujících letech se angažoval v HSLS jako její oblastní tajemník pro Zemplín v Michalovcích. Roku 1935 byl zvolen poslancem pražského parlamentu. Od října 1938 byl pověřencem slovenské vlády ve státozabezpečnostních a politických otázkách pro Zemplín, od prosince 1938 současně jako vládní delegát autonomní vlády u MNO v Praze a poslanec slovenského sněmu. Následně stál v čele šarišsko-zemplínské a později Nitranské župy. Dne 5. září 1944 byl jmenován ministrem národní obrany bratislavské vlády. Po skončení války uprchl do zahraničí. Žil v Itálii, USA a Argentíně. Zemřel v srpnu 1985. (CSÉFALVAY, František a kol. *Vojenské osobnosti Slovenska 1939–1945*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2013, s. 84–85. ISBN 978-80-89523-20-7.)

²⁵ MIČIANIK, Pavel. Malá vojna Maďarska proti Slovenskej krajine a Slovenskému štátu (október 1938 – máj 1939). In LACKO, MALATINSKÝ (edd.) *Malá vojna v marci 1939*, ref. 20, s. 54–56.

²⁶ VÚA – VHA Praha, Sbirka Osobních spisů vojáků, Karel Kubiček, nar. 1896.

²⁷ BAKA, Igor. *Slovenská republika a nacistická agresia proti Polsku*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2006, s. 87. ISBN 978-80-96-93751-6.

Kubičkův prapor byl již 18. srpna v rámci zabezpečení hranic rozmístěn severně od Bardějova, v prostoru Zborov – Tarnov, spolu s dělostřeleckým plukem 4. Slovenské jednotky nebyly po vypuknutí války v tomto úseku pasivní. Snažily se o výpady, které by vážaly polské síly a odhalily sílu a obranná postavení protivníka. Narážely však na poměrně silný polský odpor, takže na obou stranách byly ztráty na životech. Třetí prapor pluku pod Kubičkovým velením již 1. září 1939 odpoledne podnikl výpad do prostoru Koniecna.

Po týdnů, 7. září 1939, byl však pěší pluk 2 přesunut do sestavy 2. divize, jejímž velitelem byl generál II. třídy Alexander Čunderlík.²⁸ Přestože se ani tato divize neměla podílet na okupaci Polska, právě Kubičkův prapor představoval výjimku. Již následujícího dne přesunul své velitelství z pohraničního Ľubotína do nedaleké obce Muszyna, nacházející se asi dva kilometry za polsko-slovenskou hranicí. Dne 12. září však velitelství pluku vydalo rozkaz ke stažení svých jednotek zpět na slovenské území.

V prvních dvou týdnech války pluku velel mjr. Ján Stenzinger, dne 14. září 1939 byl však vystřídan právě mjr. Karlem Kubičkem.²⁹ Dne 17. září se pluk stáhl z hranic zpátky do vnitrozemí. Velitelství bylo umístěno ve Slovenských Raslavicích jižně od Bardějova a 10. října se přestěhovalo do Prešova, kde proběhla demobilizace povolaných záložníků.³⁰ Jako zastupující velitel zůstal v čele pěšího pluku 2 asi pět týdnů. V polovině listopadu 1939 byl vtělený do kmenového počtu 3. divize. Jeho funkční zařazení v té době není zcela jednoznačné. Do své původní funkce velitele III. praporu pěšího pluku 2 se vrátil v polovině února 1940. V květnu téhož roku obdržel „Vojenské vyznamenanie Za hrdinstvo II. a III. stupňa“³¹ a současně medaili – „Pamätná medaila Za obranu Slovenska v marci 1939, a Stuzku – „Javorina – Orava“.

Po celou dobu vojenské služby byl Kubiček hodnocen jako velmi dobrý voják. Jeho nadřazení si na něm cenili především praktických vojenských znalostí, logického úsudku a rychlého rozhodování. Přestože jeho civilní i vojenské vzdělání nebylo nijak impozantní, stoupal na hodnostním i funkčním žebříčku. Je tedy zřejmé, že k vojenskému řemeslu měl přirozené nadání, které dokázal využít v dobách míru, ale především během války – jak v legiích, tak i v roce 1939. Nejlepším důkazem jeho schopností může být právě to, že byl jako český důstojník ponechán v aktivní službě ve slovenské armádě.³²

Pěší pluk 2 byl v říjnu 1940 přejmenován na pěší pluk 6, což ovšem nemělo žádný dopad na Kubičkovu zařazení. Jeho pozice v „nové“ slovenské společnosti však přesto nebyla nijak stabilní. Na jaře 1941 žádala např. místní organizace Hlinkovy slovenské lidové strany v Bardějově, aby Kubiček byl jako Čech svého místa zbaven, protože se ke slovenské „pospolitosti“ chová „nepěkně“, což pobuřuje místní obyvatelstvo, a žádala, aby byl z města „vykázán“. Generální sekretariát HSLS postoupil 25. června 1941 spis bratislavské Ústředně Státní bezpečnosti, která však v Kubičkově chování neshledala na základě vyjádření

²⁸ Tamtéž, s. 87. Na s. 98 citované práce jako datum převedení III. praporu pěšího pluku 2 do podřízenosti 2. divize uvedeno 11. září 1939.

²⁹ Tamtéž, s. 87. Podle výpisu z kroniky pěšího pluku 2 došlo k výměně na velitelském místě již 7. září 1939. LACKO (ed.), *Proti Polsku*, ref. 18, s. 146.

³⁰ Tamtéž.

³¹ Vyznamenání označené jako „Medaila za hrdinstvo“ obdržel již 29. června 1939. V odůvodnění ministr národní obrany generál Čatloš napsal: „Udeľujem Vám za to, že ste ako veliteľ severnej časti skupiny michalovskej prejavil hlavne v kritických dňoch 23. a 24. marca 1939 neobyčajnú húževnatosť a iniciatívu, nebojácnosťou, rozvahou a kludom i vpredu na bojovej čiare vplýval ste mravne a príkladne na podriadených veliteľov a mužstvo.“ (ABS Praha, f. Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy, a. č. V-1949 MV.)

³² Za rok 1939 obdržel od velitele pluku mjr. Jána Stenzingera „výtečnou“ (tedy nejlepší možnou) kvalifikaci plnou superlativů. Stenzinger (nar. 16. května 1886) byl rakousko-uherským důstojníkem z povolání. Z československé armády byl na konci roku 1925 nedobrovolně přeložen do výslužby. V roce 1928 byl vyšetřován v Tukově aféře a reaktivovaný byl teprve po vzniku slovenského státu v polovině května 1939. S takovým životopisem nelze předpokládat, že by legionářské důstojníky české národnosti protěžoval bezdůvodně. (CSÉFALVAY a kol., *Vojenské osobnosti Slovenska 1939–1945*, ref. 24, s. 225–226.)

Ministerstva národní obrany žádné závady. Podle vlastního tvrzení byl Kubiček v té době, přesněji řečeno od 15. května do 21. června 1941, postaven mimo činnou službu.³³

Po napadení Sovětského svazu byl však povolán zpět a již 26. června 1941 odjel jako velitel III. praporu pěšího pluku 6, který byl součástí slovenské armádní skupiny vyslané po boku vojsk Osy do SSSR, do „pole“.

Počátkem července 1941 překročily slovenské jednotky hranice Generálního Gouvernementu a po několika dnech vstoupily na území západní Ukrajiny, které bylo od září 1939 okupováno Sovětským svazem.³⁴

Výše uvedená stížnost bardějovských lidí pak měla ještě malou dohru. Když koncem srpna 1941 přijel Kubiček do Bardějova na krátkou dovolenou, vypravil se za představeným místního františkánského kláštera kvardiánem Augustinem Novickým, který současně zastával funkci předsedy místní organizace HSLŠ, s tím, že si všechno vyřikají „po chlapsku“. To však řeholník odmítl a temperamentní důstojník si v důsledku toho vysloužil zahájení trestního stíhání pro přečin útisku.³⁵

V Sovětském svazu, na Slovensku a v Itálii

Po bitvě u Lipovce došlo z rozhodnutí generála Ferdinanda Čatloše k zásadní reorganizaci slovenských jednotek na východní frontě. Na základě jeho rozkazu z 26. července 1941 byla vytvořena Zajišťovací divize pod velením plk. gšt. Benedikta Dúbravce, kterého 17. září vystřídal plk. gšt. Augustin Malár. Divize byla určena pro strážní službu na obsazeném sovětském území.³⁶

Tvořily jí dva pěší pluky (101 a 102), dělostřelecký pluk 31, náhradní pěší prapor, jízdní přezvědný oddíl, spojovací prapor 1, ženijní rota 3 a 14. lehká protiletadlová baterie.³⁷ Mjr. Karel Kubiček byl velitelem I. praporu pěšího pluku 102 (krycí označení „Ocel“), který vznikl z jeho původního praporu.

Koncem srpna, po ukončení formování divize, byl vydán rozkaz k přesunu do oblasti Starokostiantyniv (Старокостянтинів)³⁸, ležící již v Říšském komisariátu Ukrajina, kde měli Slováci vystřídat německé jednotky. Přesun trval až do 25. září 1941. Nadřazeným německým velitelstvím byl však cílový prostor divize ještě dvakrát změněn – nejprve na Bílou Cerekev a pak na oblast Žitomiru, kde se divize soustředila 6. října. Kontrolovala prostor o rozloze asi 30-tisíc kilometrů čtverečných, zasahující částečně i do jižního Běloruska (Slovensko v té době mělo rozlohu něco přes 38-tisíc km²). Jedním z nejdůležitějších úkolů, které měly slovenské jednotky na tomto území vykonávat, byl boj proti partyzánskému hnutí. To zde bylo zpočátku velmi slabé. V lesích se sice skrývala řada příslušníků Rudé armády, jednalo se však především o vojáky, kteří byli politickými pracovníky, nebo

³³ VÚA – VHA Praha, f. Evidence čs. vojenských osob v zahraničí za 2. světové války, sign. 24-13/78/214.

³⁴ Toto území bylo k 1. srpnu 1941 jako pátý, „haličský“ distrikt připojeno ke Generálnímu gouvěnementu.

³⁵ Slovenský národní archiv (SNA) Bratislava, f. Ústředna Státní bezpečnosti, sign. 209-97-87. Vojenský historický archiv (VHA) Bratislava, f. Ministerstvo národní obrany v Bratislavě II. oddělení, sign. 53/41-23/2/3/1. Dne 29. října 1941 byl Kubiček v této záležitosti vyslechnut velitelem pěšího pluku 102 pplk. Hrabczem. Následně proti němu zahájila odbočka Vojenské prokuratury v Popravě trestní stíhání nejen pro přečin útisku, ale i pro přečin rozšiřování poplašných zpráv, kterého se měl během rozmluvy s Novickým dopustit výrokem: „*Keby ste videli, čo sa tam robí, ako sa tam vraždí. Poliak Ukrajince, Ukrajinec Poliaka a všetkých Nemci* [...]“, a disciplinárního přestupku zaviněného tím, že se snažil přemluvit bardějovského veřejného notáře Jána Fernandyho, aby na jaře 1941 nepřednášel oslavný projev o Adolfu Hitlerovi. Obžaloba byla podána 26. března 1942. Kubiček byl však nakonec ve všech jejích bodech osvobozen. (Tamtéž.)

³⁶ CSÉFALVAY a kol., *Vojenské dějiny Slovenska, V. zväzok 1939–1945*, ref. 22, s. 87–88.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Přímo ve Starokostiantynivu byl dislokován i Kubičkův prapor. Jeho vojáci tam vykonávali strážní službu a prováděli bojový výcvik. Po přesunu byl prapor krátce v Žitomiru a zhruba v polovině října 1941 se přesunul do Ovruche a jejího okolí. (ABS Praha, f. Historický fond, a. č. H-770.)

byli židovského původu a snažili se z tohoto důvodu vyhnout zajetí. Právě v podzimních měsících však začínalo, částečně v důsledku nacistické represivní politiky, namířené proti civilnímu obyvatelstvu, nabírat na síle.

V závěru roku 1941 došlo k rozsáhlým změnám velitelského kádru Zajišťovací divize.³⁹ V souvislosti s ní ukončil své působení na východní frontě i mjr. Karel Kubíček. Nedlouho předtím se dostal do sporu s novým velitelem pěšího pluku 102 pplk. Michalem Lokšíkem. Hodnocení, které mu 10. prosince 1941 před návratem na Slovensko vystavil, bylo hotovou profesní popravou: „*Od 27. 6. – 3. 12. 1941 konal službu v poli u p. pl. 6 a p. pl. 102 ako veliteľ práporu. Vo svojej funkcii sa neosvedčil. Kladené mu úkoly splnil tak na 50 %. Málo svedomitý, ignoruje svojich predstavených i pred hodnosťou nižšími, nedisciplinovaný, demagóg so špatným vplyvom na svojich podriadených. Funkciu veliteľa práporu môže zastávať iba pod dozorom. Málo slušný, v reči prostoreký a nevybieravý, málo dbalý o svoj zovňajšok. Z hľadiska národného a stavovského nepovažujem menovaného za hodného byť v slovenskom dôstojníckom zbore.*“⁴⁰ Lokšík přitom převzal velení pluku na konci listopadu, tedy jen několik dní před tím, než vznikl tento dokument. Dosavadní průběh jeho vojenské kariéry se při tom podobal profesnímu životopisu Kubíčkovy předchozího velitele, mjr. Stenzingera (viz výše). Byl rakousko-uherským důstojníkem z povolání, po vzniku ČSR byl převzat do čs. armády, avšak již v lednu 1921 měl být zatčen, protože byla odhalena jeho spolupráce s cizí rozvědkou. Dezertoval do Rakouska a na Slovensko se vrátil až v květnu 1939, kdy zároveň nastoupil službu ve slovenské armádě. Na východní frontě zůstal do listopadu 1942, kdy byl odvolán. Patřil k zastáncům „tvrdého“ přístupu k místnímu civilnímu obyvatelstvu. Jeho činnost zde byla i důvodem k jeho penzionování v únoru 1944. Na konci války byl přijat do Waffen-SS, kde mu byla přiznána hodnost SS-Standartenführer-a, tedy plukovníka. Po skončení války se mu podařilo zmizet. V nepřítomnosti byl v Československu jako válečný zločinec odsouzen k trestu smrti.⁴¹

Z východní fronty se do Prešova Kubíček vrátil již 20. prosince 1941. Nedopadl přeci jen tak tvrdě, jak žádal Lokšík a v polovině ledna 1942 se stal velitelem IV. praporu Východní pracovní skupiny⁴² v Podolinci. V té době se opět nápadně zlepšilo jeho služební hodnocení. Jeho přímý nadřízený mjr. Aurel Rumann v říjnu 1942 mj. napsal: „*Má zmysel pre povinnosť a zodpovednosť. Je iniciatívny, snaživý, nebojácny, odvážny, zodpovednosti sa nevyhýba. K podriadeným prísny, energický a starostlivý, k predstaveným ukáznený, zdvorilý, sebedomý a priamy, k seberovným kamarátsky. [...] Svojím jednaním a vystupovaním pôsobí k podriadeným veľmi dobre. Po stránke odbornej spôsobilý k výcviku dôst. [vojnického] zboru. Dobré schopný k vedeniu jemu podriadenej jednotky jak takticky, tak administratívne. [...] Spôsobilý k vedeniu pluku.*“ V následujícím roce znovu dosáhl stupně kvalifikace „výborný“.⁴³

Až do jara 1942 při tom sloužil ve slovenské armádě jako „protektorátní“ státní příslušník. Na základě usnesení předsednictva bratislavské vlády z 18. března 1942 (a na to navazujícího dekretu ministra národní obrany) měl z tohoto důvodu být k 30. červnu ze služeb slovenské armády propuštěn a následně „daný k dispozici“ protektorátním úřadům, což v podstatě znamenalo nucenému vysídlení do českých zemí. K 1. červenci se měl hlásit

³⁹ CSÉFALVAY a kol., *Vojenské dějiny Slovenska, V. svazek 1939–1945*, ref. 22, s. 87–88.

⁴⁰ VÚA – VHA Praha, Sběrka kvalifikačních listin, Karel Kubíček, nar. 1896.

⁴¹ CSÉFALVAY a kol., *Vojenské osobnosti Slovenska 1939–1945*, ref. 24, s. 153–154.

⁴² Pracovní sbor vznikl v lednu 1941. V té době se skládaly z šesti pracovních praporů a samostatné 8. pracovní rotu složené ze slovenských Němců. Šestý prapor byl určený pro Romy a Židy (na rozdíl od ostatních byl označený jako „robotný“). K 15. listopadu 1942 měl IV. pracovní prapor pod Kubíčkovým velením celkem 1 782 příslušníků. (Tamtéž, s. 77, 104–105.)

⁴³ K 15. dubnu 1943 byl přeložen ze stavovské skupiny důstojníků péchy do „Pracovního sboru národní obrany“ (PSb.).

na Ministerstvu sociální péče v Praze. Není zřejmé, zda šlo o nějakou dohru jeho sporu s Lokšíkem, nicméně Kubiček dokázal s pomocí svých přátel na toto rozhodnutí účinně reagovat tím, že 10. dubna 1942 získal naturalizací slovenské státní občanství a domovskou příslušnost do obce Stará Ľubovňa.⁴⁴ Jak propuštění z armády, tak odsun do „protektorátu“ se tím staly bezpředmětnými.

Krátce na to po něm také z obsazených českých zemí natáhlo svoje chapadlo německé Gestapo. Brněnská řídicí úřadovna zachytila dopis, který Kubičkovi psal jeho známý z doby služby u pěšího pluku 31 „Arco“ škpt. Bohumír Nitsch, který byl v té době propuštěný z vězení.⁴⁵ Na jaře 1943 během „pracovní“ cesty na Slovensko Kubička v Podolinci vyhledal gestapák Wolfgang Dyck a konfident Viktor Ryšánek. Vydávali se za členy českého odboje hledající spojení na Slovensko a vykazali se fiktivním doporučením od škpt. Nitsche. Dyck byl brněnským Němcem a Ryšánek bývalým rotmistrem československé armády z povolání a členem Obrany národa, kterého se Gestapu po zatčení podařilo „obrátit“. Tuto roli nehráli poprvé a působili velmi přesvědčivě.⁴⁶ Cílem mělo být vytvoření „volavčí“ sítě Gestapa na Slovensku.

Podařilo se jim zcela získat Kubičkovu důvěru. Podle Dyckovy poválečné výpovědi jim mj. řekl, že: „... při prvním rozkazu z Londýna stane se hnutí odporu všeobecným a spontánním.“⁴⁷ První stín podezření zasel Dyck svým chováním ve služebné Anně Andrejovské, s níž se pokoušel flirtovat. Pikantní na tom je, že Andrejovská se ve skutečnosti jmenovala Malvína Glücková, byla židovského původu a u Kubičkových se ukrývala před rasovým pronásledováním. Se svým podezřením se hned svěčila Šarlotě Kubičkové. Ta pak, zatímco muži pokračovali v rozhovoru, prohledala v předsíni odložené věci návštěvníků. Podle monogramu na oblečení, který nesouhlasil se jménem, jehož užil Dyck, zjistila, že něco není v pořádku. Naznačila pak svému muži, aby byl opatrný. Ten si s provokatéry sice domluvil schůzku, avšak ta již neproběhla. Dyck se svého původního záměru zcela nevzdal a v roce 1944 se při své další cestě na Slovensko pokusil Kubička znovu vyhledat.⁴⁸ Ten však již byl v té době v Itálii.

Během služby ve slovenské armádě byl Kubiček několikrát vyznamenán. Kromě již výše zmíněných medaili obdržel v červenci 1941 symbolický Kříž odboje 3. stupně, který slovenským vojákům měl nahrazovat nošení československých vyznamenání. Nakonec obdržel vyznamenání i za své působení na východní frontě, a to „Vojenný vítězný kříž IV. triedy“.

V době, kdy působil u Pracovního sboru na Slovensku, zůstávala Zajišťovací divize na obsazeném území Sovětského svazu. Počátkem srpna 1943 byla reorganizována na 2. pěší divizi a Němci uvažovali o jejím nasazení na frontu. To však vedlo ke zvýšenému počtu dezercí. Mimo jiné i v důsledku toho přehodnotilo OKW svůj původní záměr a 12.

⁴⁴ Na kopii příslušného dokumentu založeném v Kubičkově kvalifikační listině je poznámka Ministerstva národní obrany v Bratislavě z 29. dubna 1943: „*Neplatné. Má slov. štátne občianstvo podľa §-u 5. úst. zák. č. 255/1939 Sl. z.*“

⁴⁵ Bohumír Nitsch (nar. 30. listopadu 1900, roku 1945 si změnil jméno na Nyč) byl za činnost v odboji zatčen 10. září 1939 a odsouzen na dva a půl roku káznice. Po odpykání trestu byl ještě do začátku prosince 1942 v ochranné vazbě v Brně „Pod Kaštany“. Po roce 1945 vstoupil do KSČ a stal se důstojníkem Reicinova Obranného zpravodajství. Podílel se na řadě nezákonných provokací a po únoru 1948 i na přípravě politických procesů. Sám byl však vlnou čistek smeten a v letech 1952–1960 vězněn. Zemřel 20. srpna 1986 v Praze. (Zdeněk VALIŠ, Plukovník Bohumír Nitsch – Nyč. Dostupné on-line: <http://virtually.cz/archiv.php?art=9245> k 20. 5. 2019.)

⁴⁶ Podobně sehráli úlohu odbojářů např. při zatčení velitele výsadkové skupiny ZINC npor. Oldřicha Pechala na brněnské přehradě dne 2. června 1942. Parašutista však přelomil pouta a postavil se přesile gestapáků. Během bitky byl Dyck Pechalem vážně zraněn. (Blíže: BŘEČKA, Jan. Dopadení npor. Oldřicha Pechala. In *Historie a vojenství*, 4, 2006, s. 49–58. ISSN 0018-2583)

⁴⁷ ABS, f. Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy, a. č. V-1949 MV.

⁴⁸ Wolfgang Dyck (nar. 28. ledna 1915 v Brně-Jundrově) i Viktor Ryšánek (nar. 25. prosince 1902 v Brně) byli po válce zatčeni a Mimořádným lidovým soudem v Brně odsouzeni k trestu smrti. Ryšánek byl popraven 7. října 1946 a Dyck 26. února 1947. (LIŠKA, Otakar a kol. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918–1989*. Praha: ÚDV, 2006, s. 58, 129. ISBN 80-86621-09-X.)

října 1943 zaslalo bratislavskému MNO rozhodnutí, na jehož základě byla divize znovu reorganizována. O čtyři dny později z ní vznikla Technická brigáda, mající v sestavě pěší pluky 101 a 102, ženijní prapor 12, železniční stavební rotu 12, 3. lehkou protiletadlovou baterii, kombinovanou spojovací rotu a pomocné jednotky. Koncem října zahájila brigáda v síle asi tři tisíc mužů přesun z Běloruska do Itálie, konkrétně do oblasti Ravenny.⁴⁹

Dne 28. listopadu 1943 byl mjr. Kubiček pověřen velením pěšího pluku 101 a současně s tím byl také znovu odeslán „do pole“. K tomu později uvedl, že požádal designovaného velitele technické brigády plk. Ladislava Bodického, který byl také ruským legionářem,⁵⁰ aby mohl odjet do Itálie s ním.

Velení pluku převzal prvního prosincového dne v Cervii, městě ležícím jižně od Ravenny na jadranském pobřeží.⁵¹ V lednu 1944 byl pluk přesunut asi 180 kilometrů jižně od Říma, kde byli vojáci nasazeni na budování opevnění, tzv. Hitlerovy linie, v prostoru Monte Cassina. Počátkem března byla brigáda přesunuta do oblasti mezi spojeneckým předmostím u Anzia a Římem, kde se podílela na budování tzv. Caesarovy linie. Již po dvou týdnech však slovenští vojáci odjeli do prostoru u města Avezzano ve střední Itálii. Tam jim byl svěřen stejný úkol. Pátého červnového dne roku 1944 přišel rozkaz k novému přesunu, tentokrát na tzv. Gótskou linii. Den před tím Spojenci vstoupili do Říma. V den, kdy byla zahájena dlouho očekávaná invaze do Normandie, dorazil 101. pluk do prostoru Rieti, asi 80 km vzdálené od východních pozic. Mjr. Kubiček si nechal svolat velitele praporů a náhradní rotu a oznámil jim, že se rozhodl přejít na stranu Spojenců. Zároveň je vyzval, aby jej následovali. O svém úmyslu informoval i štáb brigády.⁵²

Spolu s intendantem divize mjr. Michalem Kolpákem, npor. Gabrielem Bibeněm, npor. Imrichem Erössem, kpt. Antonem Wiesnerem, por. Štefanem Kremnickým⁵³ a několika dalšími vojáky svůj úmysl téže noci realizovali. Během přesunu trvajícím až do 20. června 1944⁵⁴ hlásil pěší pluk 101 celkem 61 „nezvěstných“.⁵⁵

Osudy Kubičkovy skupiny v následujících dvou týdnech jsou líčeny různě. Podle jedné verze narazili v okolí Rieti na oddíl partyzánů vedený britským důstojníkem SOE, podplukovníkem Robinsonem a složený především z Černohorců.⁵⁶

Po přechodu fronty 19. června 1944 byl Kubiček nějakou dobu Brity internován⁵⁷ a vyslýchán. Následně se v Římě přihlásil u Čs. vojenské mise u Hlavního velitelství spojeneckých sil v Itálii do československé zahraniční armády. Přes Neapol, kde se nalodil

⁴⁹ CSÉFALVAY a kol., *Vojenské dějiny Slovenska, V. svazok 1939–1945*, ref. 22, s. 129.

⁵⁰ Bodický sloužil od konce srpna 1917 u 7. čs. střeleckého pluku. Od září 1941 do října 1943 velel Pracovnímu sboru slovenské armády. (František CSÉFALVAY a kol., *Vojenské osobnosti Slovenska 1939–1945*, ref. 24, s. 25.)

⁵¹ K 1. září 1944 měl pluk celkem 1 106 mužů, z toho 23 důstojníků. (VHA Bratislava, f.: Zajišťovací divize – velitelství, karta 6, válečný deník pěšího pluku 101 září – říjen 1944.)

⁵² Národní archiv (NA) Praha, f. Ministerstvo vnitra – Londýn, sign. 2-90/17880.

⁵³ Michal Kolpák (1909–2000) a npor. Gabriel Bibeň (1912–?) byli u Náhradního tělesa ve Velké Británii prezentováni 4. listopadu 1944. Kolpák byl od ledna 1945 až do konce války přidělen k Hlavnímu velitelství v Londýně. Bibeň na konci války sloužil spolu s npor. Wiesnerem (1912–?) u Čs. výcvikového střediska nedaleko Cambridge. Kremnický na konci války sloužil u ženijní rotu Čs. samostatné obrněné brigády na frontě u Dunkerku. Dalším důstojníkem pěšího pluku 101, který byl do přechodu zasvěcený a následně (spolu s plk. Imrem) přeběhl ke Spojencům, byl např. kpt. Augustin Huja (1912–?). Ten přijel do Velké Británie 24. ledna 1945 a na konci války sloužil u Čs. tankového výcvikového střediska v severní Anglii. (NA Praha, f. Ministerstvo vnitra – Londýn, sign. 2-90/16297.)

⁵⁴ Během přesunu bylo změněno původní místo určení, kde měla být brigáda rozmístěna a přesun do nových posádek tak trval až do 20. června 1944.

⁵⁵ CSÉFALVAY a kol., *Vojenské dějiny Slovenska, V. svazok 1939–1945*, ref. 22, s. 130. Pěší pluk 102 hlásil dokonce 144 „nezvěstných“.

⁵⁶ Jinde uvádí Kubiček pouze to, že se s pěti dalšími slovenskými důstojníky a osmi muži ukrývali v obci Sant'Angelo a vyčkávali příchodu Spojenců. (NA Praha, f. Ministerstvo vnitra – Londýn, sign. 2-90/17880.)

⁵⁷ Zdá se, že až do chvíle prezentace v čs. zahraniční armádě byli slovenští vojáci z hlediska britských úřadů v postavení válečných zajatců. V Alžíru Kubiček pobýval v zajateckém táboře číslo 204 „Afrika“ (zajatecké číslo 114 637). (Tamtéž.)

29. července 1944 a Alžír pak odjel do Velké Británie.⁵⁸ Během výsledků poskytl Spojencům cenné zprávy, mj. o slovenské armádě, poměrech na Slovensku, opevnění, které budovaly slovenské jednotky, nebo o vojenských letištích.⁵⁹

Velení pěšího pluku 101 po něm převzal pplk. Jaroslav Kmickievič. Následně došlo ke střídání i na postu velitele technické brigády, resp. 2. technické divize.⁶⁰ Dne 7. července 1944 vystřídal plk. Ladislava Bodického, který se vrátil na Slovensko, plk. Ján Imro. Také on však po třech týdnech přešel na stranu Spojenců.⁶¹

Důstojníkem československé zahraniční armády na Západě

Do Velké Británie Kubiček dorazil teprve po třech měsících – 16. září 1944 připlul do Liverpoolu na lodi *S. S. Empire Pride*. Dne 23. září 1944 byl spolu se dvěma dalšími slovenskými důstojníky, npor. Františkem Janočko-Lukačem a por. Štefanem Kremnickým⁶² prezentován u pomocné rotý Náhradního tělesa čs. zahraniční armády v přímořském letovisku Southend-on-Sea v hrabství Essex.⁶³

K 1. prosinci 1944 se stal velitelem nově zřízeného Československého sběrného střediska (*Czechoslovak Transit Camp*) v belgickém Oostende. Velkou Británii opustil následujícího dne, 2. prosince 1944, na palubě lodi LST 322 (*Tank Landing Ship*) vyplouvající z temžského přístavu Tilbury a směřující přímo do Oostende, kam dorazila 3. prosince 1944. Spolu s Kubičkem se na ní plavilo i jeho 14 podřízených jako „přední sled“.⁶⁴ V následujících měsících se počet příslušníků Střediska zvyšoval. Podle systematizace z 5. prosince 1944 mělo mít 25 tabulkových míst (velitel, zástupce velitele, lékař, zpravodajský důstojník, výkonný rotmistr, správce materiálu, řidič-mechanik, 2 zdravotní poddůstojníci, pomocník výkonného rotmistra, účetní rotmistr, 3 písaři, 4 řidiči, 2 kuchaři, 2 příkazníci a tříčlenná odvodní komise sestávající z lékaře, písaře a řidiče).

⁵⁸ Kubiček po válce několikrát zdůrazňoval, že díky výpovědím, které poskytli Spojencům, byla z příslušníků technické brigády později zformována výsadková skupina COURRIER V. Jejím velitelem byl bývalý velitel spojovací rotý technické brigády npor. Imrich Eröss, který přešel na stranu Spojenců společně s Kubičkem. Dalšími členy skupiny byli poddůstojníci těžé jednotky des. František Holý a svob. Jozef Chramec. Skupina však nebyla určena pro Itálii, ale pro Slovensko (byla vysazena 6. září 1944 v prostoru Liptovského Svätého Mikuláše) a její úkol byl definován velitelem Čs. vojenské mise u štábu J. B. Tita pplk. Františkem Hieke-Stojem, který v té době působil v Bari. (Srov.: ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů. Českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, Praha 1991, s. 249-251.)

⁵⁹ ABS Praha, f. Z, sign. Z-7-8/70-71.

⁶⁰ K 1. červenci 1944 došlo k přejmenování z technické brigády na 2. technickou divizi.

⁶¹ Ján Imro dorazil do Velké Británie již v polovině srpna 1944 a byl zařazený ke Štábu pro vybudování branné moci v Londýně. V listopadu 1944 byl na stáží u Čs. samostatné obrněné brigády na frontě u Dunkerku a v lednu 1945 se stal přednostou výcvikové skupiny 3. oddělení Hlavního velitelství v Londýně.

⁶² Štefan Kremnický (nar. 23. listopadu 1910, Drahovce, okr. Piešťany) a František Janočko-Lukáč (nar. 28. dubna 1913, Byster, okr. Košice-vonkov) zakončili válku jako důstojníci Čs. samostatné obrněné brigády na frontě u Dunkerku. Kremnický u Ženíjní rotý a Janočko-Lukáč jako velitel Lehkých dílen 6. Prezence byla provedena rozkazem MNO k 20. září 1944. (VÚA – VHA Praha, f. Evidence čs. vojenských osob v zahraničí za 2. světové války, sign. 24-13/78/214.)

⁶³ MNO v Londýně přijalo směrnici o zařazování příslušníků tzv. slovenské armády do čs. zahraničních jednotek 1. června 1944. Základem pro přiznání hodností u důstojníků, byly hodnosti dosažené v čs. armádě k 13. březnu 1939, resp. první důstojnická hodnost. (ABS Praha, f. Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky, sign. 302-133-7.) Na počátku roku 1945 sloužilo v čs. zahraniční armádě na západní i východní frontě 63 důstojníků a rotmistrů „převzatých“ ze slovenské armády. Jednalo se čtyři vyšší důstojníky (kromě Kubička a Imra ještě pplk. Viliam Lichner a mjr. Michal Kolpák), 30 nižších důstojníků z povolání, 12 záložních důstojníků, 13 důstojnických zástupců, přebíraných v hodnostech podporučíků a čtyři rotmistry. (VÚA – VHA Praha, f. Ministerstvo národní obrany – Londýn, sign. 20-6-2.)

⁶⁴ Kromě Kubička se jednalo o čtyři důstojníky (kpt. Evžen Steiner, npor. JUDr. František Spitz a npor. MUDr. Stanislav Novák), jednoho rotmistra (rtm. Václav Mlátilík), jednoho aspiranta (čet. asp. Valtr Kraus), pět poddůstojníků (des. Ladislav Ladocha, des. František Konečný, des. Eduard Nalevajka, svob. Josef Clay, svob. Alfred Grauer) a čtyři vojíny (voj. Miroslav Jarkovský, voj. František Koch, voj. Alois Musiol, voj. Josef Šustík). K dispozici měli jeden osobní automobil Humber 4 x 2 Staff Car a jedno nákladní auto Dodge. (VÚA – VHA Praha, f.: Styčná skupina u Čs. samostatné obrněné brigády, k. 10.)

Kapacita Střediska měla dosahovat až 400 osob. K zabezpečení výcviku mu mělo být přiděleno 250 britských pušek.⁶⁵

Středisko bylo zřízeno na základě výnosu londýnského Ministerstva národní obrany z 2. prosince 1944 zpětně k poslednímu listopadovému dni u britského 60. tranzitního tábora (*Transit Camp 60*).⁶⁶ Současně s tím MNO vymezilo také jeho úkoly: „*Přezkušovati zvláštními orgány („létající komise“) zdravotní způsobilost pro zařazení do polních jednotek osob ve věku od 18 do 40 let. Shromažďovati zdravotně způsobilé ve středisku. Případně prověřovati je z hlediska státní spolehlivosti, nestali-li se tak dříve. Připravovati a zabezpečiti řádný odsun ze Sběrného střediska do Velké Británie. Prováděti nebo opakovati základní vojenský výcvik až do nalodění. V otázkách nábora a shromažďování dobrovolníků udržovati styk s vojenským attaché v Bruselu a Paříži, kteří jsou zodpovědní za nábor ve svých zemích, a se styčnými důstojníky u 21 A. Gp.*“⁶⁷ Kubíček měl pravomoci velitele vojskového tělesa a jeho přímým nadřízeným byl velitel Náhradního tělesa ve Velké Británii plk. Petr Novák. Jako hospodářská jednotka bylo středisko podřízeno od 8. prosince 1944 velitelství Čs. samostatné obrněné brigády operující v prostoru Dunkerku na francouzsko-belgickém pomezí.⁶⁸

Dne 21. února 1945 byl Kubíček povýšený do hodnosti podplukovníka pěchoty s účinností k 28. říjnu 1944. Velitelem Střediska zůstal až do konce války a řídil pak jeho repatriaci do vlasti. V době dočasně působil v jižní Francii jako velitel čs. náborové komise⁶⁹ a jeho nadřízeným byl čs. vojenský a letecký přidělenec v Paříži pplk. gšt. Rudolf Bulandr. S ním ostatně úzce spolupracoval již od svého příjezdu na kontinent. Poslední transport dobrovolníků odesláný z Francie do Velké Británie přímo, odjel z přístavu Le Havre dne 6. prosince 1944. Další již byly Bulandrem směřovány do tábora v Oostende.⁷⁰

V prosinci 1944 navíc konečně došlo k uzavření dohody mezi čs. a francouzskou vládou, potvrzené britským *War Office*, která umožňovala odvést do čs. zahraniční armády kontingent 2 000 branců. Existovala však celá řada omezení, jenž naplnění této dohody ztěžovala.⁷¹

Branná povinnost trvala podle předválečného branného zákona až do 50. roku věku záložníka. Vzhledem ke specifickým podmínkám exilové armády existovala po celou dobu války v tomto směru jistá omezení. Podle směrnic londýnského MNO z roku 1944 neměli být např. do Velké Británie odesíláni vojáci starší 40 let. Pouze u specialistů (mechaniků, strojníků, řidičů atd.) bylo možné učinit jistou výjimku. Z dochované dokumentace je zřejmé, že Kubíček se tímto nařízením neřídil příliš striktně a jeho nadřízenými mu to bylo vytýkáno.⁷² Přestože dodržování tohoto nařízení odporovalo čs. právnímu řádu a de facto oslabovalo

⁶⁵ ABS Praha, f. Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky, sign. 302-133-7.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Tamtéž, sign. 302-133-8.

⁶⁸ Doplnění Čs. samostatné obrněné brigády, která se na přelomu srpna a září 1944 vylodila ve Francii, se zhruba dvoutřetinovými válečnými počty bylo pro čs. vojenské úřady od podzimu 1944 primárním úkolem. Díky nízkým početním stavům byla brigáda nakonec pověřena úkolem vést obléhání severofrancouzského přístavu Dunkerku. Nábor narážel např. ve Francii na značné obtíže. Systém výcviku nových branců byl navíc velmi zdoluhavý. Vojáci získaní nábojem ve Francii a v Beneluxu byli odesíláni přes Sběrné středisko v Oostende k Náhradnímu tělesu do Velké Británie, kde prodělali základní výcvik. Vojáci určení k dalšímu výcviku takových osádek byli dále odesíláni do Čs. tankového výcvikového střediska v severní Anglii. Výcvik dalších vojenských specializací probíhal až do jara 1945 u NT. Následně bylo zřízeno Čs. výcvikové středisko v okolí Cambridge. To se týkalo v podstatě všech, bez ohledu na to, zda v Československu prodělali prezenční vojenskou službu nebo ne. Čs. samostatná obrněná brigáda dosáhla plných válečných počtů teprve v posledních týdnech války, kdy bylo již na její zasazení na pohyblivou frontu příliš pozdě.

⁶⁹ Do té doby působili v jižní Francii tři čs. styční důstojníci – v Bordeaux, Marseille a v Lyonu, vyslaní sem koncem listopadu 1944. (ABS Praha, f. Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky, sign. 302-133-7.)

⁷⁰ VÚA – VHA Praha, f. Velitelství vojenské zpravodajské služby, sign. 37-267/11/18.

⁷¹ Podobné dohody uzavřeli ve stejné době Francouzi také s Poláky a Belgičany.

⁷² Např. v transportu, který vypravil do Velké Británie 22. prosince 1944, bylo osm nevyhovujících branců. (ABS, sign. 302-133-7.)

zahraniční jednotky, mělo pro něj MNO své důvody. Britský *War Office* totiž striktně trval na tom, aby do Spojeného království byli odesíláni jen zdravotně způsobilí branci, kteří by nerozšiřovali řady civilních exulantů nepřinášejících žádný užitek spojeneckému válečnému úsilí a žijících z podpor. Proto nesměli být k nástupu služby povoláni ani ti, kteří u odvodu obdrželi zdravotní klasifikaci „B“. Vojenskému atašé ve Francii, resp. v Belgii byla pak vyhrazena pravomoc rozhodovat o politické spolehlivosti brance, které byla nezbytným předpokladem jeho zařazení do čs. zahraničních jednotek. Odsun odvedených ve Francii a v Beneluxu byl veden právě přes sběrné středisko v Oostende. Také bývalí příslušníci čs. jednotek ve Francii z let 1939–1940 museli splňovat tyto podmínky. Jedinou výjimkou bylo to, že nemuseli být bezpodmínečně české, nebo jiné slovanské národnosti. Důležité však bylo jejich bezúhonné chování v letech 1940–1944. Zárukou pro přijetí do čs. armády nebyla ani příslušnost k jednotkám FFI. Do Velké Británie nebyli odesíláni ani ženatí branci (!) vzhledem k nevyjasněným podmínkám vyplácení finančních podpor manželkám a dětem nacházejícím se na osvobozeném území. U horníků a jiných odborníků⁷³ byl třeba souhlas francouzských úřadů. Ty však byly v jeho udělování velmi laxní a snažily se, aby chod důležitých hospodářských podniků nebyl nijak ohrožen.⁷⁴ Existovala celá řada dalších důvodů, proč bylo možné uchazeče o službu v armádě odmítnout. To vše nesmírně ztěžovalo nábor a z čs. jednotek dělalo něco jako exkluzivní klub.

Upřesněním pravomocí Střediska ze 17. ledna 1945 byla stanovena kompetence působnosti čs. vojenského přidělence v Paříži, Bruselu a Čs. vojenské mise u SHAEF.⁷⁵

Nábor do čs. zahraničních jednotek ve Francii a v Beneluxu byl zastaven na základě rozkazu velitele Čs. vojenské mise v Londýně brig. gen. Bruna Sklenovského 25. května 1945. Konec války zřejmě Kubička zastihl ve Francii, kde vedl nábor. Následně se vrátil do Oostende.

Středisko tvořilo v květnu 1945 celkem 30 mužů, z toho osm důstojníků. Kromě pplk. Kubička se jednalo o kpt. Evžena Steinera, kpt. Františka Brauna, npor. MUDr. Stanislava Nováka, npor. JUDr. Františka Spitze, por. Emila Krautmanna a ppor. MUDr. Matouše Poláška. Počátkem června 1945 se Středisko podílelo na zahájení činnosti tří čs. vojenských velitelství, určených k třídění německých zajatců, hlásících se k čs. státní příslušnosti a tím také k repatriaci do Československa. První bylo zřízeno ve Francii, v Romilly-sur-Seine, druhé v porýnském Ludwigshafenu a třetí v Hechtsheimu nedaleko Frankfurtu nad Mohanem. K těmto velitelstvím byla přidělena také část personálu Střediska. Tím bylo zároveň také splněno jeho poslání a velitel Čs. vojenské mise ve Velké Británii požádal *War Office* o jeho zrušení a odeslání do osvobozené vlasti.

Středisko bylo zrušeno 14. června 1945. Devět jeho příslušníků, včetně pplk. Kubička, se toho dne vydalo (pravděpodobně oklikou přes Paříž) na týden trvající cestu do vlasti. Sedm příslušníků střediska bylo odveleno ke třem nově vzniklým čs. vojenským velitelstvím, které měly v Německu a ve Francii dokončit prověřování německých zajatců čs. státní příslušnosti a 12 mužů pod velením kpt. Steinera zůstalo v Oostende a likvidovalo šestiměsíční existenci střediska. Dva důstojníci byli přiděleni k čs. vojenské misi v Paříži.⁷⁶

⁷³ Kromě horníků se jednalo o železničáře, osoby zaměstnané v elektrárnách, dělníky v ocelářském průmyslu, rolníky a výpomocné síly v hospodářství, zaměstnance veřejné dopravy, osoby na veřejných stavbách a pracích, zaměstnance v docích a techniky u dálkových spojů (telekomunikací). (Tamtéž.)

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Úřad čs. vojenského atašé u belgické a lucemburské vlády zastával od poloviny června 1943 do konce března 1945 plk. gšt. Alois Fišera, který nejprve sídlil v Londýně a od prosince 1944 v Bruselu. Velitelem Čs. vojenské mise při Vrchním velitelství spojeneckých expedičních sil byl od 1. dubna 1944 do 1. května 1945 div. gen. Ondřej Mézl – Gak. Od 1. října 1944 ji byla podřízena také Čs. vojenská mise u 21. skupiny armád sídlící v Paříži (mjr. Václav Pán) a v Bruselu (mjr. gšt. Jaroslav Lizálek, od konce března 1945 plk. gšt. Václav Havelský). (ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica. *Zapomenutá elita. Českoslovenští vojenští diplomaté v letech 1938–1945*. Praha : Mladá fronta – Historický ústav AV ČR, 2011, s. 133, 196–197. ISBN 978-80-7286-195-8.)

⁷⁶ ABS Praha, f. Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky, sign. 302-133-6.

Za účast v zahraničním odboji byla Kubíčkově kromě obligatorní Čs. vojenské pamětní medaile se štítkem Velká Británie udělena ještě Čs. medaile Za zásluhy I. a II. stupně (obě v roce 1946).

Jeho manželka Šarlota se zúčastnila Slovenského národního povstání v řadách partyzánské skupiny „Ščors – Čapajev“. Koncem října 1944 byla zajatá a vězněná v Kežmaroku. Měla být deportována do koncentračního tábora, ale během transportu se jí podařilo uprchnout a až do konce války se skrývala.

V armádě osvobozeného Československa

Počátkem července 1945 se pplk. Kubíček stal zástupcem velitele VII. (armádního) sboru. Po skončení tohoto přechodného přidělení byl 14. srpna 1945 jmenován velitelem 12. pěšího pluku v Levicích.⁷⁷ Zůstal nestraníkem, avšak podle pozdějších hodnocení dával najevo své prozápadní postoje a projevoval spíš podporu politice Demokratické strany. Vedle spojenectví se SSSR, které uznával, mluvil o nutnosti spojeneckých svazků se západními velmocemi. Veřejně pak dával najevo názor, že do armády politika nepatří.

K 28. říjnu 1946 byl povýšen na plukovníka pěchoty (s účinností k 4. květnu 1943) a 1. prosince 1947 ustanoven zástupcem velitele 9. divize v Nitře.⁷⁸ Jeho nadřízeným byl „Železný kapitán“, v té době již plk. gšt. Ján Stanek, který přišel současně s ním z místa velitele 4. rychlé divize v Žilině.⁷⁹

V poválečných letech se v Kubíčkových hodnoceních objevují opět jen superlativy. Jeho nadřízení (přestože např. mezi ním a Stankem nijak srdečné vztahy nepanovaly) opakovaně konstatují, že má ambici zastávat velitelské místo u vyššího svazku, a že by toho byl po patričním teoretickém školení schopen. To znovu potvrzuje dobrou profesionální pověst, které se těšil. Bylo mu 50 let, jeho kariéra vrcholila a on jistě pomýšlel na to, že by jí mohl završit jako divizionář s generálskými ratolestmi. Schopnosti k tomu mu nechyběly a účast v prvním i druhém odboji vyvažovala nedostatky v dosavadním vzdělání a možná i jistou lehkovážnost, kterou měl v povaze.⁸⁰

Nedlouho před únorovými událostmi, 10. února 1948, podal přihlášku do Komunistické strany Slovenska. Byl přijat, avšak členství v komunistické straně ztratil 28. února 1950, údajně z toho důvodu, že přestal platit členské příspěvky a zúčastňovat se stranických schůzí.⁸¹

Během komunistického převratu zaujal pasivní, vyčkávací stanovisko. Rozhodnutím Armádního poradního sboru byl přesto 13. března 1948 odeslán na nucenou dovolenou a stal se tedy jednou z prvních obětí čistek v armádě. Dal však jasně najevo, že je ochotný s novým režimem spolupracovat a byl tedy k 8. červnu 1948 znovu povolán do služby a zařazený na své původní místo.

Se svým přímým nadřízeným plk. Stankem však nenavázal příliš srdečný vztah, což se plně projevilo právě v té době. Stanek si stěžoval, že Kubíček „*organizuje v Nitře karetní a pijácké společnosti, kazí důstojníky odloučené od svých rodin (...) Jeho chování je*

⁷⁷ Pluk byl součástí 2. divize (velitelství v Banské Bystrici). Jejím velitelem byl od poloviny června 1945 do července 1947, resp. do prosince téhož roku (velitel 2. brigády) plk., resp. brig. gen. Július Nosko.

⁷⁸ Divize nesla od jara 1948 čestný název „Druhého odboja“.

⁷⁹ Ján Stanek (1909–1996) velel 9. divizi od 31. května 1949. V září téhož roku byl zatčen. Po něm převzal velení divize plk. Dezider Kalina.

⁸⁰ Ani ve vyšším věku nepatřil zrovna k ukázkově ukázněným důstojníkům. Dne 22. ledna 1946 např. hrál v kavárně „Denk“ v Levicích s jiným důstojníkem hazardní karetní hru „Očko“. Když byl po zavírací hodině vyzván strážmistrem SNB k tomu, aby z podniku odešel, vyprovodil jej se slovy: „*Odchod bez pocty, úřední výkon si můžete vyřídít někde za dveřmi, nakopu Vás do zadku.*“ Měl se tím dopustit přečinů proti strážní a veřejné mravnosti, za což proti němu vojenský prokurátor v Banské Bystrici zahájil stíhání. Výsledek řízení sice není znám, stíhání však nezabránilo ani jeho povýšení, ani postupu na vyšší funkci. Podobných prohřešků měl od 20. let „na svědomí“ několik. (VÚA – VHA Praha, Sbírka kvalifikačních listin, Karel Kubíček, nar. 1896.)

⁸¹ Při prověrkách v roce 1949 byl podán návrh, aby byl prověřen pouze jako kandidát strany.

podobné maďarské džentry.“ Dále si stěžoval, že v Kubičkově společnosti bylo urážlivě mluveno o KSČ i o samotném Stalinovi.⁸² Vadil mu i Kubičkův bouřlivý vztah s manželkou, která neváhala řešit rodinné spory na veřejnosti. Stejně závažné bylo podle Staneka i to, že si dovolila ministra národní obrany generála Ludvíka Svobodu na veřejnosti nazvat „Ludvou“.⁸³ Kubiček si naproti tomu stěžoval, že jako zástupce nemá přidělenou žádnou konkrétní agendu a je odsouzený k nucené nečinnosti.

V srpnu 1949 byl Kubiček podruhé odvolán z funkce zástupce velitele divize a stal se příslušícím Odvolacího kárného výboru v Praze. Šlo však jen o přechodné zařazení a v říjnu téhož roku byl ustanoven přednostou skupiny na IX. oddělení hlavního štábu. Ještě před odchodem z Nitry byl vypracovaný návrh na jeho penzionování, jehož realizace se přemístěním jen na několik měsíců posunula.

Své penzionování, o němž bylo pro Kubičkovu „neupotřebitelnost“ rozhodnuto na zasedání ÚPS dne 13. ledna 1950, pak stvrdil incidentem na „Leninově večeru“, pořádaném v Choceradech o pět dní později. Zúčastnil se jej s několika dalšími důstojníky jako frekventant vojensko-politického kurzu pořádaného v nedalekém Komorním Hrádku. Kubiček na něm v povznesené náladě řekl jednomu ze slovenských důstojníků: „...*ja som socialista, socialistom zostanem a komunistom nikdy nebudem.*“⁸⁴ Na zpáteční cestě pak vypadl z jedoucího vozu. Tímto svým chováním poškodil „dobré jméno“ armády. Celou věc po skončení kurzu udal výše zmíněný (a v dokumentech nejmenovaný) slovenský důstojník. Je možné, že tato věc byla také pravým důvodem jeho vyloučení z KSS, k němuž došlo nedlouho po té (viz výše). Do výslužby odešel po téměř 35 letech strávených v uniformě k 1. květnu 1950.

Rozhodl se zůstat na Slovensku a v témže měsíci nastoupil civilní zaměstnání jako úředník Okresního národního výboru v Levicích. Po roce, v létě 1951, si našel místo u podniku Chemodroga v Topolčanech, kde krátce před tím, 1. května 1951, nastoupila jako vedoucí prodejny i jeho manželka. Tam dělal do léta 1952. Pak do konce listopadu 1952 působil jako písař v cukrovaru v obci Pohronský Ruskov u maďarských hranic a následně už pracoval jen jako brigádník. Angažoval se ve Svazu protifašistických bojovníků a zastával místo tajemníka okresní organizace v Levicích.

Válečný zločinec, nebo oběť komunistické justice?

V květnu 1953 byla Karlu Kubičkovi, tak jako jiným „horlivým přísluhovačům kapitalistického režimu“ (tedy legionářům a důstojníkům západní zahraniční armády) výrazným způsobem snížena výsluha, kterou dosud pobíral. Na tento projev zvůle reagoval přípisem adresovaným Ministerstvu národní obrany, v němž se sice obhajoval, avšak také desavuoval svojí minulost snad více, než bylo nutné. Není třeba zdůrazňovat, že i přes to bylo jeho odvolání bezvýsledné.⁸⁵

Dne 27. března 1955 byl Karel Kubiček v Levicích zatčen a následně odvezen do ruzyňské věznice.⁸⁶ Důvodem byly 13 let staré události z doby, kdy jako důstojník Zajišťovací divize velel v jižním Bělorusku dvěma protipartyzánským výpravám. Vyšetřování vedla Hlavní

⁸² Těchto výroků se na oslavě Kubičkova svátku v listopadu 1948 dopustil škpt. Nanák. Plk. Stanek se to měl dozvědět od svých informátorů. Nanáka okamžitě zprosti služby a celou věc ohlásil na nadřízené velitelství Vojenské oblasti 4. (ABS Praha, f. Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky, sign. 302-63-1.)

⁸³ Kubiček se se Svobodou ovšem osobně znal již z doby služby v legiích a stejně tak Svobodu osobně znala i Kubičkova manželka.

⁸⁴ VÚA – VHA Praha, Sbírka osobních spisů vojáků, Karel Kubiček, nar. 1896.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Před tím byl „rozpracován“ Správou Vojenské kontrarozvědky 2. vojenského okruhu v akci s krycím označením „PENSISTA“. Svazek byl zničen v prosinci 1983 (archivní číslo 34 473 VKR). Datum, kdy byla akce zahájena, není z dochovaných záznamů zřejmé. (<https://www.abscr.cz/jmenne-evidence/>, dostupné k 13. 5. 2019.) Stejným útvarem byl od prosince 1958 veden svazek tajného spolupracovníka s krycím jménem „VRBA“ na jméno Karel Kubiček. V registru svazků však chybí u tohoto záznamu datum narození. Není tedy zřejmé, zda nejde o shodu jmen. V prosinci 1959 byl svazek předán Oddělení VKR v Banské Bystrici. Záznam o ukončení spolupráce chybí. (Tamtéž.)

správa Vojenské kontrarozvědky a bylo ukončeno 18. června 1955 vypracováním žaloby. I když byl více než pět let civilistou, bylo rozhodnuto, že řízení bude vedeno před vojenským soudem a 29. července 1955 na něj Vyšší vojenská prokuratura v Praze podala obžalobu.

Vraťme se tedy znovu do podzimních měsíců roku 1941, kdy vojáci slovenské Zajišťovací divize působili na ukrajinsko-běloruském pomezí. První protipartyzánská akce, kterou jednotky divize provedly, se odehrála 17. října 1941.⁸⁷ Šlo však zatím jen o srážku poměrně malého rozsahu, která proběhla v okolí běloruského města Mazyr (Мазыр). Postupem doby však byla v okolí města Skorodnoje (Скородное), severně od Ovruchi (Овруч)⁸⁸ identifikována partyzánská skupina v počtu asi 100 – 150 bojovníků, proti kterým byla velitelem pěšího pluku 102 plk. Karolem Hrabczem nařízena akce. Jejím velením byl pověřen velitel I. praporu, mjr. Karel Kubiček. Se svým štábem sídlil v osadě Valavsk (Валайск) ležící několik kilometrů severozápadně od Skorodnoje.

Během této akce se však slovenské jednotky do přímého kontaktu s partyzány nedostaly, pouze nedaleko osady Medvednoje vypálily 16. listopadu 1941, třetího dne akce, jejich opuštěný tábor. Bylo zadrženo jen několik civilistů, podezřelých z podpory partyzánů. Ti byli údajně převezeni do Ovruchi a následně předáni Němcům. Kubiček k tomu však později uvedl, že šlo asi o osm místních občanů, kteří se na základě jeho výzvy se zárukou beztrestnosti sami přihlásili u starosty (bývalého předsedy místního sovětu) v obci Skorodnoje a byli po provedení výsledku propuštěni na svobodu. To potvrzovali i jeho bývalí podřízení, kteří podobnou výzvu vyhlásili i ve Valavsku a v Medvednoje. Také zde byli ti, kteří se dobrovolně přihlásili propuštění na svobodu. Kubiček byl bezpochyby zastáncem přátelské koexistence slovenských jednotek s místním obyvatelstvem a s jeho názorem se ztotožňoval i velitel pluku pplk. Hrabec.⁸⁹

Přes neúspěch první akce bylo rozhodnuto na ní navázat novou trestnou výpravou, jenž začala 22. listopadu 1941. Záminkou k ní bylo napadení slovenské jezdecké čety partyzány, které se však obešlo beze ztrát na životech.⁹⁰ Velením byl opět pověřen mjr. Kubiček. Jeho jednotky tentokrát provázela místní lesník. Ten je přivedl až do blízkosti partyzánského tábora.⁹¹ Slovenským vojáků se tentokrát podařilo zajmout velitele partyzánů Petera Rohozenka, který se vzdal po té, co po něm npor. Tibor Samo hodil útočný granát. O několik dní později byl zajat další partyzán Peter Ušakov. Oba kladli ozbrojený odpor. Spolu s nimi bylo zatčeno opět několik osob podezřelých z „podpory partyzánů“, včetně dvou žen, Niny Sokolovské a jisté Olgy.⁹² Celkem mělo být zatčeno devět osob.

Již během předchozích akcí dostal Kubiček podle svých poválečných výpovědí rozkaz k popravám zajatců. Situaci vyhrotil nástup nového velitele pěšího pluku 102, pplk. Michala Lokšíka, který na vykonání rozkazu trval.⁹³ Kubiček to však odmítl s tím, že ani Wehrmacht neprovádí popravy, ale přenechává špinavou práci SS. Údajně dokonce žádal, aby popravy

⁸⁷ Tato problematika byla ve slovenské historiografii po roce 1989 věnována poměrně velká pozornost. Naposledy srov.: BAKA, Igor. Zapojenie pešieho pluku 102 Zaisťovacej divízie do nemeckých protipartyzánských akcií na prelome rokov 1941/1942. In *Vojenská história*, 4, 2018, s. 82–101. ISSN 1335–3314. Tato práce také nejpodrobněji popisuje problematiku protipartyzánských akcí, které proběhly pod Kubičkovým velením.

⁸⁸ Skorodnoje leží v Bělorusku, několik kilometrů od dnešní ukrajinsko-běloruské hranice. Ovruch je na Ukrajině.

⁸⁹ ABS, f. Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy, a. č. V-1949 MV.

⁹⁰ Po boji byl jeden slovenský voják nezvěstný. Druhý den se však v pořádku vrátil ke své jednotce.

⁹¹ Jeden z jeho podřízených byl zajat mezi partyzány a po výsledku se rozhodl se slovenskými vojáky spolupracovat. Část místních obyvatel spolupracovala se Slováky dobrovolně, přesto, že partyzáni „kolaboranty“ popravovali. Dalším byl např. předseda vesnického sovětu v obci Skorodnoje.

⁹² Šlo pravděpodobně většinou o místní obyvatele. Rohozenko před válkou údajně pracoval na vedoucím místě v kolchozu ve Valavsku, Nina Sokolovská tam měla být agronomkou. Olga byla učitelkou. (ABS, f. Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy, a. č. V-1949 MV.)

⁹³ Kubiček telefonicky žádal pplk. Hrabce o zrušení rozkazu, ten mu však odpověděl, že to není možné, vzhledem k tomu, že velení pluku již převzal pplk. Lokšík. Ten důrazně trval na tom, aby všichni zajatí partyzáni byli oběšeni na návisi v obci Skorodnoje.

vykonávali členové Hlinkovy gardy. Nakonec se rozhodl po poradě s několika svými důstojníky nařídit popravu jen v případě Rohozenka a Ušakova, kteří byli zajatí se zbraní v ruce. Obě ženy byly propuštěny na svobodu a zbývající zajatci byli předáni na velitelství pluku do Ovruče. Následně měli být předáni Němcům. Ti údajně některé z nich popravili, jiní však putovali do zajateckých táborů. Jejich další osud je nejasný a nebyl předmětem vyšetřování.

Poprava Rohozenka a Ušakova byla vykonána 1. prosince 1941 za obcí Skorodnoje. Popravčí četě složené ze dvou slovenských vojáků, kteří se dobrovolně přihlásili, velel npor. Tibor Samo.⁹⁴ Šlo vůbec o první oficiální exekuci provedenou příslušníky Zajišťovací divize na okupovaném sovětském území. Jak již víme, krátce na to byl Kubiček zbaven velení a se zcela negativním hodnocením odeslán zpět na Slovensko. Pro vojáky pěšího pluku 102 nastala pod velením pplk. Lokšíka „nová éra“ poznamenaná neobyčejně tvrdým zacházením s civilním obyvatelstvem, při němž se slovenští vojáci dopouštěli řady válečných zločinů.⁹⁵

Velením protipartyzánských akcí byl Kubiček pověřen pplk. Hrabczem paradoxně právě proto, že patřil k „nespolehlivým“ důstojníkům. Měl tím získat další zásluhy a prokázat loajalitu. Připomeňme jen, že ve stejné době proti němu bylo vedeno vyšetřování pro podezření z „útisku“ kvardiána františkánského kláštera a předsedy místní organizace HSLS Augustina Novického, který proti němu v Bardějově intrikoval (viz výše).

Kubiček byl v březnu 1955 zatčen na základě výpovědi právě Tibora Sama, který byl před tím rozpracován Vojenskou kontrarozvědkou v akci „LIŠÁK“.⁹⁶ V té době byl již ve vazbě. Jeho osud se vyvíjel zcela jinak, než osud jeho bývalého velitele. V létě 1942 byl jako důstojník Rychlé divize na východní frontě zraněn a vypuknutí Slovenského národního povstání jej zastihlo jako velitele I. praporu pěšího pluku 4 u východoslovenské armády. Byl zajat, avšak v polovině prosince 1944 byl propuštěn a znovu nastoupil službu ve slovenské armádě. V polovině ledna 1945 přešel k partyzánům. Po skončení války zůstal jako důstojník z povolání v československé armádě a úspěšně prošel i poúnorovými prověrkami. V roce 1955 byl již podplukovníkem a náčelníkem skupiny plánovacího a programového oddělení bojové přípravy velitelství 2. vojenského okruhu v Trenčíně.⁹⁷

Sám Kubiček celou událost zprvu nepopíral.⁹⁸ Argumentoval však skutečnostmi, které považoval za dostatečně polehčující, především tím, že exekuce byly nařízeny velitelem pluku a měly se týkat všech zadržených během obou akcí, včetně žen a civilistů. On naopak

⁹⁴ V době protipartyzánských akcí byl Samo velitelem pomocné rot I. praporu, jejíž součástí byla přechodně i jezdecká četa. Zároveň vykonával funkci zpravodajského důstojníka a dočasně Kubičkova pobočníka (v této funkci zastupoval npor. Ernesta Nevického). Po dobu nepřítomnosti por. Jána Záhoráka jej také zastupoval ve funkci velitele jezdecké čety.

⁹⁵ Sám Lokšík byl, jak již víme, z východní fronty odvolán v listopadu 1942 a jeho činnost zde vedla k rozhodnutí o jeho penzionování v únoru 1944. Během jím nařízených protipartyzánských akcí se zvláště nechvalně proslavila jezdecká četa pod velením por., resp. npor. Jána Záhoráka. Ten měl také během jedné z těchto akcí v obci Skorodnoje nechat zatknout Ninu Sokolovskou, jednu z žen, které nechal mjr. Kubiček propustit na svobodu. Podle výpovědi svých podřízených jí Záhorák fyzicky ztýral a nakonec jí nechal popravit.

⁹⁶ Akce byla vedena Správou VKR 2. vojenského okruhu v Trenčíně.

⁹⁷ Narodil se 1. prosince 1914 v Novém Městě pod Šiatrom jako Tibor Szabó. Roku 1934 maturoval na vyšší hospodářské škole v Košicích a v letech 1935–1937 absolvoval prezenční vojenskou službu. V civilu působil jako učitel na obecní škole. Od ledna 1938 byl důstojníkem v další činné službě. Za svoji činnost na východní frontě v letech 1941–1942 obdržel mj. německý Železný kříž II. třídy a několik slovenských vyznamenání. Byl však také zároveň nositelem „Partyzánského odznaku“. V letech 1948–1952 byl kandidátem, resp. členem Komunistické strany Slovenska. Funkci náčelníka skupiny u velitelství 2. vojenského okruhu vykonával od listopadu 1952. Těsně před zatčením byl za vzorné plnění služebních povinností navržen na udělení medaile Za zásluhy o obranu vlasti. Roku 1949 mu bylo uděleno osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb. (VÚA – VHA Praha, Sbírka osobních spisů vojáků, Tibor Samo, nar. 1914.)

⁹⁸ První protokol, který s ním byl sepsán po převozu do Prahy na základě výsledku v noci z 28. na 29. března 1955 začíná slovy: „Ano, svoji zločinnou činnost doznávám.“ (ABS, f. Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy, a. č. V-1949 MV.) Výslech trval podle záznamu téměř čtyři hodiny (byl zahájen před půlnocí a skončil v půl čtvrté ráno). Že však nešlo o nějakou „spontánní“ výpověď, ale spíš o výsledek nátlaku vyšetřujících orgánů, svědčí to, že výsledkem byl stěží dvoustránkový protokol. Noční výslech byl jedním z porušení procesně právních předpisů, které vyšetřování případu provázely.

odmítl rozkaz v této šíři vykonat a podařilo se mu prosadit, aby byl omezen jen na ty, kteří byli zadrženi se zbraní v ruce a kladli slovenským vojákům odpor. Na svou obhajobu samozřejmě uváděl i střet s velitelem pluku, který mu jeho bývalí spolubojovníci dosvědčovali.⁹⁹

Samo při výsleších dosvědčil, že Kubíček s exekucemi nesouhlasil a byl jimi velmi rozrušen. Dále uvedl, že o metodách, které používal velitel jezdecké čtyřky por. Ján Záhorák¹⁰⁰ (vypalování domů civilistů, z nichž chtěl dostat informace o partyzánech) se Kubíček dozvěděl až zpětně a ostře je odsuzoval. Také jeho bývalý pobočník Ernest Nevický (v té době plukovník Čs. lidové armády) potvrdil, že: „... *nesouhlasil s popravami zajatců, [...] snažil jejich provedení zabránit*“¹⁰¹, avšak zároveň uvedl, že se obával úplně odmítnout rozkaz, protože mu Lokšík vyhrožoval postavením před polní soud.

Jednoznačně bylo prokázáno, že Kubíček byl rozhodně antifašistického smýšlení. V roce 1944 si na něj např. přímo u prezidenta Jozefa Tisa stěžovali dva bývalí poddůstojníci s tím, že během služby u Zajišťovací divize podryval bojovou morálku jemu svěřených jednotek.¹⁰²

Pravděpodobně ve strachu z výše trestu začal Kubíček v průběhu vyšetřování odmítat jakýkoliv podíl na vině a ne moc přesvědčivě se hájil tím, že s popravami neměl vůbec nic společného. Je otázka, do jaké míry mu to pomohlo, nebo naopak uškodilo. Spíš to druhé, protože obžaloba mohla zlehčit věrohodnost jeho dalších výpovědí. Průběh vyšetřování a soudního řízení však nese známky politického procesu, v němž neměla být nalezena spravedlnost a potrestána stará vina. O tom svědčí mj. pozornost, kterou vyšetřovatelé věnovali Kubíčkově službě v legiích a účasti v bojích na Sibiři v letech 1918–1920. Chtěli tím dokázat jeho domnělou nenávisť k Sovětskému svazu. Během výslechu 17. června 1955 mu byla např. položena otázka: „*Z Vašich vojenských dokladů i životopisu [...] však vyplývá, že jste bojoval aktivně proti sovětským vojskům již po velké říjnové [socialistické] revoluci. Jak vysvětlíte své protisovětské smýšlení?*“¹⁰³ Výsledky byly vedeny manipulativním způsobem a vyšetřovatelé v dalším postupu využívali jen toho, co se jim samotným hodilo.

Protipartyzánské akce jednotek Zajišťovací divize nebyly po válce věcí neznámou. Úřadem žalobce u Národního soudu v Bratislavě byl před únorem 1948 prošetřován i Kubíčkův podíl na nich, přičemž však proti němu nebylo ani zahájeno trestní stíhání.

Ani žádná z výše zmíněných polehčujících skutečností, tedy především to, že proti rozkazu nadřízených nevykonával exekuce v takovém rozsahu, jaký po něm byl žádán a dokonce některé zatčené propustil na svobodu, nebyla Vyšším vojenským soudem v Praze, kde se 2. září 1955 konalo hlavní líčení, vzata v úvahu a u soudu nebyli připuštěni ani svědci, kteří mohli vypovídat v Kubíčkův prospěch.¹⁰⁴ Jeho jednání bylo hodnoceno jako vojenská zrada podle § 6 odst. 1 zákona č. 50/1923 Sb. v tehdy aktuálním znění.

Při hodnocení Kubíčkovy činnosti se také vůbec neobjevila skutečnost, že spolu se svou manželkou zachránili svojí známou z Bardějova Malvínu Hazaiovou – Glückovou, občanku židovského původu, kterou zaměstnávali na falešné dokumenty jako pomocnici

⁹⁹ VÚA – VHA Praha, f. Vyšší vojenský soud Praha, sp. zn. T 53/55.

¹⁰⁰ Ján Záhorák, nar. 6. ledna 1915 v Dolní Suči, okr. Trenčín. Záhorák byl v roce 1948 za činnost na východní frontě spolu se svým zástupcem Michalem Husárikem (nar. 18. prosince 1919) odsouzen Lidovým soudem v Bratislavě.

¹⁰¹ VÚA – VHA Praha, f. Vyšší vojenský soud Praha, sp. zn. T 53/55.

¹⁰² ABS, f. Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy, a. č. V-1949 MV; VHA Bratislava, f. MNO Bratislava II. oddělení, sign. 55-53/2/54, 60.

¹⁰³ Četař v záloze Ján Hanáček a svob. v zál. Pavel Farkaš (v civilu dělník Škodových závodů v Dubnici nad Váhem) počátkem července 1944 napsali: „*Aký neblahá a špatný vplyv majú českí dôstojníci na našu armádu, ktorí žiaľ Bohu sú ešte v nej, vidieť napr. z prípadu v pluku 102. U toho bol veliteľom práporu mjr. Kubíček (Čech). jeho mužstvo začalo smýšľať československy, nemalo chuť bojovať. Keď prišiel pán pplk. Lokšík, toho majora hneď odstránil a mužstvo bolo ako vymenené, ba najlepšie z celého pluku.*“ (Tamtéž.)

¹⁰⁴ Předsedou senátu byl plk. JUDr. Hynek Havlíček, jeho členy plk. Zuska a plk. Bača. Prokurátorem byl kpt. JUDr. Vajnlich. V odvolacím líčení rozhodoval senát ve složení: plk. JUDr. Jaroslav Maňchal (předseda), plk. Karel Smrčka, plk. Jaromír Machač (soudci z lidu), pplk. JUDr. Václav Kadlec, kpt. JUDr. Josef Dufek (soudci). Hlavní vojenskou prokuraturu zastupoval plk. JUDr. Jiří Laška. (Tamtéž.)

v domácnosti od poloviny listopadu 1942 až do konce války. Podle jejího svědectví pomohli Kubičkovi i dalším osobám pronásledovaným z rasových důvodů.¹⁰⁵

Kubiček byl uznán vinným v plném rozsahu obžaloby a odsouzen k trestu odnětí svobody v délce devět let nepodmíněně. Dále ke ztrátě čestných práv občanských na pět let a k propadnutí 1/3 majetku. Jak Kubiček, tak i prokurátor se proti rozsudku odvolali. Vojenské kolegium Nejvyššího soudu v Praze však 27. září 1955 obě odvolání zamítlo a potvrdilo prvoinstanční rozsudek. Na základě návrhu obhájce však bylo soudem zároveň přijato usnesení, podle něž mu byla na základě amnestií z let 1953 a 1955 prominuta třetina a následně další třetina zbytku trestu. V praxi to znamenalo výsledné snížení trestu na čtyři roky odnětí svobody. Žádost o milost, kterou podala Šarlota Kubičková, byla 3. listopadu 1955 zamítnuta. V souvislosti se soudním rozhodnutím mu byla Kubičkovi také odebrána hodnost plukovníka v záloze.

Tibor Samo byl již 9. srpna 1955 odsouzen senátem vojenského kolegia Nejvyššího soudu pro zločin vojenské zrady (za použití stejné právní kvalifikace) na 18 let odnětí svobody a dále k řadě vedlejších trestů.¹⁰⁶ Kromě účasti na popravě Rohozenka a Ušakova¹⁰⁷ se zodpovídal z popravy dalšího sovětského občana, kterou vykonal dne 3. února 1942.¹⁰⁸ V březnu 1942 se pak měl účastnit další protipartyzánské akce, při níž projevil mimořádnou aktivitu a dva zajatce osobně zastřelil. Na závěr svého působení u Zajišťovací divize měl být navíc přisídícím u německého „náhlého soudu“, který poslal na smrt asi tři desítky sovětských civilistů.¹⁰⁹

Zdá se, že procesy s bývalými důstojníky slovenské armády v polovině 50. let otevíraly cestu k další v podstatě politicky motivované čistce v Československé lidové armádě, která vyvrcholila v roce 1958. Jejími oběťmi se stali kromě slovenských vojáků také bývalí příslušníci protektorátního Vládního vojska. To, že v ozbrojených složkách komunistického režimu přežili nejdéle bývalí vojáci, kteří se odboje neúčastnili buď vůbec, nebo jen v závěrečné fázi války je do jisté míry symptomatické. Předpokládalo se, že právě díky tomu budou loajální i vůči novému státnímu zřízení, což se ve většině případů také potvrdilo. Přestože většinou nezastávali nejvyšší velitelská místa, ve vztahu k „dělnickým kádřím“, které byly do armády povolávány po únoru 1948, představovali profesionální a odborně připravený segment důstojnického sboru. Jejich role však již v polovině 50. let nebyla tak velká a proto byl čas zahájit poslední fázi „očisty“ lidové armády. Procesy proti vojákům obviněným z válečných zločinů mohly, kromě jakéhosi pozdního pokusu o vypořádání se s válečnou minulostí, této čistce poskytnout jisté zdůvodnění. Kromě Sama a Kubička byl zatčen také bývalý velitel I. praporu pěšího pluku 101 mjr. Martin Strapák¹¹⁰ a kpt. Ladislav

¹⁰⁵ Malvína Hazaiová, roz. Glücková (nar. 6. července 1909) byla v této věci vyslechnuta 8. června 1955 ve svém bydlišti v Královském Chlmci. (ABS, f. Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy, a. č. V-1949 MV.)

¹⁰⁶ Jednalo se o ztrátu čestných práv občanských na osm let, propadnutí poloviny majetku a povinnosti uhradit náklady trestního řízení. Proti rozsudku nebylo odvolání. Také zde však soud konstatoval, že na Samovy skutky se vztahují prezidentské amnestie z let 1953 a 1955, takže si ve vězení měl odpykat pouze osm let. Následně mu byla 14. října 1955 odejmuta hodnost podplukovníka. Zatčen byl 27. ledna 1955. (VÚA – VHA Praha, Sběrka osobních spisů vojáků, Tibor Samo, nar. 1914.)

¹⁰⁷ Někde uváděn také jako Kravčenko.

¹⁰⁸ Tento muž byl zadržen místní kolaborantskou milicí, vzhledem k tomu, že u sebe neměl žádné doklady. Tvrdil, že je bývalým sovětským vojákem a vrací se do místa svého bydliště. Samo dal rozkaz k jeho popravě údajně přesto, že jej od toho ostatní slovenští důstojníci zrazovali.

¹⁰⁹ VÚA – VHA Praha, Sběrka osobních spisů vojáků, Tibor Samo, nar. 1914.

¹¹⁰ Martin Strapák (nar. 10. září 1894 v Pezinku), byl za 1. světové války příslušníkem čs. legií v Rusku. Do roku 1929 byl důstojníkem z povolání čs. armády. Roku 1939 byl reaktivován. U Zajišťovací divize v SSSR působil od března 1942 jako velitel praporu a od května 1943 byl velitelem pěšího pluku 102. Tuto funkci vykonával do prosince 1943. Během povstání byl v německém zajetí. Od prosince 1944 opět působil ve slovenské armádě, naposledy jako velitel posádky v Trnavě. Do čs. armády převzat nebyl. (František CŠEFALVAY a kol., *Vojenské osobnosti Slovenska 1939–1945*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2013, s. 228.)

Gindl¹¹¹. „Rozpracování“ ze strany VKR byli další slovenští důstojníci, a to jak aktivní (plk. Ernest Nevický, mjr. Jozef Palkovič a mjr. Vladimír Kuchta), tak ti, kteří byli již po válce, nebo po komunistickém převratu z armády propuštěni (pplk. Ján Daňo, kpt. Štefan Vajda, kpt. Ján Baláž).¹¹²

Vazbu Kubiček strávil v Praze na Pankráci a v Ruzyni. Trest pak vykonával v Nápravně-pracovním táboře ve Valdicích u Jičína. Jeho zdravotní stav byl v té době velmi špatný – lékařský posudek z března 1956 uvádí, že trpí akutním kloubovým revmatismem, obtížemi od zduření předstojné žlázy a močového měchýře, u nichž nebylo možné vyloučit ani nádorové onemocnění, rozedmou plic a degenerací svalu srdečního: „*Žádná z těchto chorob není však té povahy, že by bezprostředně ohrožovala jmenovaného na životě, ale rozhodně všechny v souhrnu činí jej trvale invalidním...*“¹¹³, konstatuje dokument. Ani to však nebylo shledáno jako dostatečný důvod k přerušení výkonu trestu. Následně bylo zamítnuto několik dalších návrhů na obnovu procesu a předčasné propuštění.

Ve vězení Kubiček nakonec strávil jen o málo víc, než dva roky. Na svobodu byl rozhodnutím Vojenského obvodového soudu v Pardubicích podmíněčně propuštěn dne 16. května 1957.

Po propuštění se vrátil do Levic, kde s manželkou bydleli v ulici Nádražný rad číslo 19. Ještě z výkonu trestu podal Kubiček žádost o revizi procesu, v níž uvedl, že během soudního líčení docházelo k porušování socialistické zákonnosti. Ta však byla vojenským kolegiem Nejvyššího soudu zamítnuta 15. dubna 1958.

Dne 7. května 1961 mu byl milostí presidenta Antonína Novotného prominut vedlejší trest ztráty čestných práv občanských. Až do své smrti se marně snažil o revizi svého případu, který považoval za zmanipulovaný.

Karel Kubiček, legionář i zahraniční voják druhého odboje, důstojník armády první, druhé i třetí československé republiky, aktivní účastník Malé války a tažení slovenské armády v Polsku, Sovětském svazu i v Itálii, bývalý člen komunistické strany perzekvovaný komunistickým režimem, zemřel 12. listopadu 1964, ve věku 68 let, v Levicích a byl pohřben na tamním městském hřbitově.¹¹⁴

V roce 1968 požádala jeho manželka o soudní rehabilitaci a přiznání vojenského vdovského důchodu. Vyšším vojenským soudem v Trenčíně byl i tento návrh zamítnut usnesením z 10. února 1970, které 18. června téhož roku potvrdilo i vojenské kolegium Nejvyššího soudu v Praze.¹¹⁵ Následně byla v červnu následujícího roku definitivně zamítnuta i žádost o provedení resortní rehabilitace.

J. PLACHÝ: DAS „LANGE“ 20. JAHRHUNDERT DES OBERST KAREL KUBÍČEK

Der Beitrag beschäftigt sich mit dem Lebensschicksal des tschechischen Offiziers Karel Kubiček, der am 13. August 1896 in Kroměříž (dt. Kremsier) geboren wurde. Im Jahre 1915 rückte er in die österreichisch-ungarische Armee ein. Im Ersten Weltkrieg wurde Kubiček an der Ostfront in Russland gefangen genommen. Nach der Entlassung aus der Gefangenschaft trat er in die tschechoslowakischen Legionen bei und nahm als Legionär an der sog. Anabasis durch Sibirien, wie die Kämpfe gegen die Bolschewiken bezeichnet werden, teil. Nach seiner Rückkehr in die Heimat im Jahre 1920 wurde er zum

¹¹¹ Ladislav Gindl (nar. 12. ledna 1917 v Kremnici), byl odsouzen již v roce 1951 na 20 let odnětí svobody. Důstojníkem z povolání se stal teprve v květnu 1939. Od června 1941 do prosince 1942 a znovu od června do října 1943 se účastnil tažení do SSSR. Bojoval v SNP a následně byl Němci zajat. Po propuštění ze zajetí vstoupil do služeb Hlinkovy gardy. Do čs. armády byl převzat teprve v roce 1948 a krátce na to zatčen. (Tamtéž, s. 73-74.)

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ E-mailové sdělení Městského úřadu v Levicích autorovi studie ze dne 19. 3. 2018.

¹¹⁵ ABS, f. Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy, a. č. V-1949 MV.

Berufsoffizier. Einen Großteil seiner militärischen Laufbahn verbrachte er in der Slowakei. Während des sog. Kleinen Krieges gegen Ungarn im März 1939 war er als Befehlshaber der Sempliner Gruppe der slowakischen Armee tätig. Als Tscheche und Staatsangehöriger des „Protektorats Böhmen und Mähren“ bis 1942 galt er als Ausnahmeerscheinung. Die slowakischen Behörden haben seinen Aufenthalt in der Slowakei genehmigt, mehr noch – er war Angehöriger der slowakischen Wehrmacht. Als slowakischer Offizier nahm er am sog. Feldzug gegen Polen und fast zwei Jahre später, seit Juni bis Dezember 1941, auch am Ostfeldzug gegen die Sowjetunion teil. Als Bataillonsbefehlshaber konnte er seine militärischen Fähigkeiten unter Beweis stellen und wurde mehrfach durch militärische Orden ausgezeichnet. Gleichzeitig galt er jedoch als „Tschechoslowakist“ und Antifaschist. Zusammen mit seiner Ehefrau gewährte er bis zum Ende des Zweiten Weltkriegs Unterschlupf einer Person, die wegen ihrer Rassenherkunft verfolgt wurde. Nach seinem Konflikt mit einem deutschgesinnten slowakischen Vorgesetzten wurde er im Dezember 1941 in die Slowakei zurückversetzt und zum Befehlshaber eines Arbeitsbataillons ernannt. Ende November 1943 wurde er zum Befehlshaber des Infanterieregiments 101 ernannt und nach Italien versetzt. Im Juni 1944 ist er zu den Alliierten übergelaufen und stellte sich in die Dienste der tschechoslowakischen Auslandsarmee. Im September 1944 gelangte er nach London und Anfang Dezember 1944 wurde er zum Befehlshaber der neuerrichteten tschechoslowakischen Erfassungsstelle im belgischen Oostende ernannt. Dieses Amt pflegte er bis zum Ende des Weltkriegs. Nach seiner Rückkehr in die Slowakei wurde Kubiček zum Kommandanten des 12. Infanterieregiments der tschechoslowakischen Armee in Levice und im Dezember 1947, als Oberst der Infanterie, auch zum stellvertretenden Befehlshaber der 9. Division ernannt. Unmittelbar nach der kommunistischen Machtübernahme in der Tschechoslowakei im Februar 1948 reichte er seinen Mitgliedsantrag in die Kommunistische Partei der Tschechoslowakei ein, wurde aber trotzdem aus dem aktiven Dienst entlassen. Im Juni 1948 wurde diese Entscheidung widerrufen. Im Frühling 1950 wurde Kubiček jedoch definitiv aus den Diensten der tschechoslowakischen Armee entlassen. Danach lebte er in Levice. Im März 1955 wurde er festgenommen und vor das Militärgericht gestellt. Er wurde wegen seiner Teilnahme am Anti-Partisanenkampf während seiner Dienstzeit bei der slowakischen Sicherungs-Division in der UdSSR im Jahre 1941 angeklagt. Das Gericht hat ihn für schuldig erklärt und zu einer neunjährigen Freiheitsstrafe verurteilt. Es fehlte zwar nicht an realen Grundlagen für das Gerichtsverfahren, allerdings weißte dieses auch eine Reihe von Merkmalen, die für die politischen Gerichtsprozesse typisch waren. Die Tatsache, dass Kubiček als Antifaschist am Widerstandskampf aktiv teilgenommen hatte, Hilfe an Personen leistete, die wegen ihrer „Rassenherkunft“ politisch verfolgt wurden und zu guter Letzt einige gefangengenommenen Partisanen wider Willen seines Vorgesetzten freigelassen hatte, wurde vom Gericht nicht berücksichtigt. Im Mai 1957 wurde er wegen seinem schlechten Gesundheitszustand freigelassen. Seine Bemühungen um eine Neuauflage des Gerichtsprozesses blieben erfolglos. Kubiček starb am 12. November 1964 in Levice.

Seznam použité literatury:

BAKA, Igor. *Slovenská republika a nacistická agresia proti Poľsku*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2006. ISBN 978-80-96-937516.

BAKA, Igor. Zapojenie pešieho pluku 102 Zaisťovacej divízie do nemeckých protipartyzánskych akcií na prelome rokov 1941/1942. In *Vojenská história*, 4, 2018, s. 82-101. ISSN 1335-3314

CSÉFALVAY, František a kol. *Vojenské dějiny Slovenska, V. svazok 1939–1945*. Bratislava : Magnet Press, 2008. ISBN 978-80-89169-16-0.

CSÉFALVAY, František a kol. *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939 – 1945*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2013. ISBN 978-80-89523-20-7.

LACKO, Martin (ed.) *Proti Poľsku. Odras taženia roku 1939 v denníkoch a kronikách slovenskej armády*. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2007. ISBN 978-80-89335-00-875.

MIČIANIK, Pavel. Malá vojna Maďarska proti Slovenskej krajine a Slovenskému štátu (október 1938 – máj 1939). In Martin LACKO – Michal MALATINSKÝ (edd.), *Malá vojna v marci 1939 a jej miesto v pamäti národa*. Bratislava – Krakov : Spolok Slovákov v Poľsku – Múzeum ozbrojených zložíek SR 1939–1945, 2016.

ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů. Českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha : Merkur, 1991.

ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica. *Zapomenutá elita. Českoslovenští vojenští diplomaté v letech 1938–1945*. Praha : Mladá fronta – Historický ústav AV ČR, 2011. ISBN 978-80-7286-195-8.

Oslavy 5. výročí „nezávislého“ Slovenska 15. března 1944 v Římě. Mjr. Karel Kubiček (označený číslem 1) jako velitel pěšího pluku 101. Před ním (označen číslem 2) slovenský vyslanec ve Vatikánu Karol Sidor. (ABS Praha).

Karel Kubiček jako důstojník čs. zahraniční armády po příjezdu do Velké Británie na podzim 1944. (VÚA – VHA Praha)

Na poválečném snímku jako plukovník a velitel 12. pěšího pluku v Levicích (1946–1947). (VÚA – VHA Praha)

Po propuštění z armády počátkem 50. let 20. století. (VÚA – VHA Praha)

Tibor Samo jako důstojník čs. armády na snímku z října 1951. (VÚA – VHA Praha)

Karel Kubiček na vězeňské fotografii z roku 1955. (ABS Praha)